

VERKOSTOILLA ON VÄLIÄ -

Kuvaus lapsiperheiden asiantuntijoiden verkostosta Espoon keskuksen alueella.

Outi Wenell

Opinnäytetyö, kevät 2015

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Terveysten edistämisen

koulutusohjelma

Sosionomi (YAMK)

TIIVISTELMÄ

Wenell, Outi. VERKOSTOILLA ON VÄLIÄ -

Kuvaus lapsiperheiden asiantuntijoiden verkostosta Espoon keskuksen alueella. 89 s., 5 liitettä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata lapsiperheiden asiantuntijaverkostoja Espoon keskuksen alueella. Opinnäytetyö on osa Laurea -ammattikorkeakoulun Välittävät Valittavat Verkostot -tutkimushanketta, jonka yhtenä tavoitteena on tutkia verkostomaista yhteistyön mallia Espoon keskuksen alueella. Tutkimuskysymyksinä olivat: (1) millaisia verkostot ovat, (2) mitä uutta tietoa, osaamista tai resursseja verkostoista saadaan sekä (3) miten verkostoja pitäisi kehittää.

Aineisto koostuu kolmestatoista 13 teemahaastattelusta, haastattelujen yhteydessä piirretyistä verkostokartoista sekä tutkimuspäiväkirjasta. Haastatteluihin osallistui 22 Espoon keskuksen alueen asiantuntijaa ja toimijaa syksyllä 2013 ja keväällä 2014. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja menetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Lisäksi haastateltavien verkostoja analysoitiin käyttäen Gephi verkostanalyysiohjelmaa. Haastattelut analysoitiin teoriaohjauksella sisällönanalyysillä.

Tulosten mukaan lapsiperheiden asiantuntijoilla ja toimijoilla Espoon keskuksen alueella on paljon erilaisia verkostoja. Verkostoon sisältyy lakisääteisiä palveluja, kolmannen sektorin toimijoita, evankelis-luterilainen seurakunta ja kehittämissankkeita. Verkostot nähdään merkittävänä ja tarpeellisina, jopa välttämättöminä. Verkostoista saa runsaasti tukea asiantuntijuuteen. Yhteistyössä on kuitenkin vielä kehitettävää. Asukkaiden osallisuus alueen ja palveluiden kehittämisessä on vähäistä. Espoon keskuksen alueella on erityisiä piirteitä, kuten köyhyys sekä lapsiperheiden ja maahanmuuttajien suuri määrä, jotka tuovat haasteita alueen toimijoille. Lisäksi kehittämisen kohteena on verkostotyön onnistuminen, mikä vaatii tahtoa, osaamista, vuorovaikutustaitoja, uudenlaista tapaa hahmottaa ja tehdä työtä sekä hyvää johtamista. Alueen asukkaat ja asiakkaat ovat tärkein työn kehittämisen lähtökohta sekä olennainen osa verkostoja.

Verkostoajattelu ja verkostotyö ovat viime vuosina käynnistyneet Espoon keskuksen alueella. Jatkossa tulisi kehittää verkostotyötä siten, että alueen asukkailla olisi mahdollisuus osallistua aktiivisemmin työn ja alueen kehittämiseen yhdessä päättäjien, alueen asiantuntijoiden ja kaikkien toimijoiden kanssa.

Asiasanat: asiantuntijuus, lapsiperheet Espoossa, Espoon keskus, verkostot, verkostotyö, segregatio.

ABSTRACT

Wenell, Outi. Networks matter: - a description of expert network among families with children in Espoo centre area. 89 pages, 5 appendices.

Diaconia University of applied sciences, Degree Programme in Health promotion. Degree: Master of health care.

The aim of this thesis was to describe an expert network among families with children in the Espoo centre area. The thesis is part of the Välttävät valittavat verkostot –research project at Laurea University of Applied Sciences. One of the objectives of the research project is to study co-operation model based on networking in the Espoo centre area. The research questions were: (1) what are networks like; (2) what kind of information, know-how and resources are provided by networks, and: (3) how networks ought to be developed.

The data consists of 13 theme interviews, networks maps and research diary. Twenty two experts and public servants participated in the interviews in autumn 2013 and in spring 2014. The thesis was based on qualitative methods. The method of information gathering was a theme interview that were analyzed through Gephi network analysis programme.

Interviewed experts have plenty of different networks in the area. The experts see their networks as significant, necessary and even imperative. The network provides lots of support for expertise. With regard co-operation there is, however, still room for improvement. The network will need work for the success, skills, interpersonal skills, a new way to understand and work, as well as good management. Successful networking requires interpersonal skills, a new way to understand and work, as well as good management. Residents and the customers should be engaged in networks in order to co-developed the area together with the decision-makers, experts and other actors.

Networking in recent years has had a good start in Espoo centre. Network thinking and networking have spun into action in the Espoo centre area during the

recent years. In the future networking should be developed in a way that the residents of the area would have a chance to participate in the improvement of work and area together with the decision- makers, experts and all of the actors more actively.

Keywords: Expertise, Families, Children, Espoo City Center, Network, Networking, Segregation

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	8
2 ESPOON KESKUKSEN ALUE	11
2.1 Espoon keskuksen segregaatio.....	11
2.2 Lapsiperheiden palvelut alueella	15
2.3 Lapsiperheiden palveluja Espoon keskuksessa	17
2.4 Välittävät valittavat verkostot hanke	21
3 VERKOSTOT	22
3.1 Verkosto – käsitteen määrittelyä	22
3.2 Toimijaverkostoteoria	25
3.3 Asiantuntijaverkostot	27
4 TUTKIMUSMENETELMÄT	31
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	31
4.2 Osallistava toimintatutkimus opinnäytetyön lähestymistapana	31
4.3 Teemahaastattelu opinnäytetyön tiedonhankintamenetelmänä.....	34
4.4 Aineistonanalyysi.....	36
4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	40
5 TUTKIMUSTULOKSET	43
5.1 Lapsiperheiden palvelujen verkosto Espoon keskuksen alueella	43
5.2 Verkostoitumisen hyödyt	47
5.3 Verkostojen kehittäminen	48
6 TULOSTENTARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	52
LIITE 1: Teemahaastattelurunko	
LIITE 2: Suostumus tutkimukseen	
LIITE 3: Tutkimuslupa	
LIITE 4: Esittely flyer	
LIITE 5: Luokittelut	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia lapsiperheiden asiantuntijaverkostoja Espoon keskuksen (Suvela, Kirkkojärvi, aseman seutu) alueella. Tutkimuskysymykseni ovat: (1) millaisia ovat verkostot, (2) mitä uutta tietoa, resurssia tai osaamista verkostoista saadaan ja (3) miten verkostoja pitäisi kehittää? Opinnäytetyön tarkoituksena on myös lisätä eri toimijoiden tietämystä ja ymmärrystä toisistaan ja toisten työstä, asukkaiden osallisuudesta lapsiperheiden palveluiden kehittämisessä sekä intressiä yhteisten hyvien toimintamallien kehittämiseen. Tässä opinnäytetyössä olen myös itse tutkimuskohteena yhtenä verkosto-toimijana alueella (Espoon tuomiokirkkoseurakunnan perhetyönohjaaja). Myös siksi aihe kiinnostaa minua ja uskon sen palvelevan seurakunnan ja muiden alueen toimijoiden yhteistyötä.

Opinnäytetyö on osa Laurea –ammattikorkeakoulun Välittävät Valittavat Verkostot -tutkimushanketta, jota rahoittaa Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskukseen Asuinalueiden kehittämisohjelma. Hankkeen tavoitteena on tutkia ja kehittää asukkaiden osallisuutta alueen kehittämisessä, verkostomaista kehittämismallia yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa ja tehokkaita malleja eri toimijoiden yhteistyölle Espoon keskuksen alueella. Välittävillä verkostoilla tarkoitetaan kansalaisten hyvinvoinnin tuottamiseen osallistuvaa verkostoa ja eri sektoreiden rajapintoja (Juujärvi 2014).

Erikssonin (2015) mukaan on tärkeää kartoittaa vakiintuneiden ajattelun syntyeh-toja, ilmenemismuotoja ja vaikutuksia siinä yhteiskunnallisessa tilanteessa, mis-sä niitä esiintyy. 2000-luvulla verkostosta on tullut edellytys ymmärtää yhteis-kunnallisia toimintaperiaatteita. Nykyinen käsitys verkostoista tarjoaa puitteet, joissa on mahdollista hahmottaa yhteiskunnallisia kysymyksiä uudella tavalla. Verkostot muokkaavat tietoa ja kokemuksia, joiden pohjalta voidaan paitsi ym-märtää yhteiskuntaa ja sen järjestelmiä ja toimintaa, myös antaa malli ihmiselle käsityksestä itsestään osana yhteiskuntaa. Verkosto ei ainoastaan kuvaa ihmis-tä yhteiskunnassa vaan määrittää ihmisenä olemisen tapaa siinä.

Espoon keskus on yksi Espoon kaupungin viidestä kaupunkikeskuksesta. Espoon keskuksen alueella ovat historia ja yhteiskunnallinen kehitys vaikuttaneet siihen, millainen alue on tänään ja millaisia erityispiirteitä siellä on. Espoon kasvaa jatkuvasti. Espooseen syntyvät lapset ja maahanmuutto kasvattavat väestöä Espoossa keskimäärin yli 3 500 asukkaalla vuodessa. Ennusteen mukaan vieraskielisten määrä kaksinkertaistuu vuoteen 2025 mennessä. Nopea väestönkasvu ja samanaikainen lasten määrän sekä vieraskielisen väestön kasvu lisäävät kuntalaisten palvelutarpeita ja haastavat palvelutuotannon. Kaupunki tuottaa palveluja yhteistyössä kumppaneiden kanssa, eri palvelukanavat mahdollistavat palvelujen saatavuuden ja saavuttamisen (Espoon kaupunki; Vuosikertomus 2013 ja Väestöennuste 2014 - 2023).

Espoon keskukselle ja sen lähialueille on ominaista eriytyminen, joka näkyy muita kaupungin alueita alhaisempana koulutustasona, korkeampana työttömyytenä, köyhien asuntokuntien määrässä, sairastavuudessa, alhaisempana äänestysaktiivisuutena, lapsiperheiden kohtuullisen isona määränä sekä maahanmuuttajaväestön keskittymisenä Hirvonen 2011, 7-16).

Espoon seurakuntien strategiassa (2015) on kuvattu Espoota toimintaympäristönä ja yhteistyötä alueen toimijoiden kanssa. Siinä todetaan, että monikulttuurisuus, moniarvoisuus ja kaupunkilainen elämäntapa ja täten seudullisen yhteistyön merkitys lisääntyy. Seurakunnat toimivat heikossa asemassa olevien puolesta ja torjuvat diakonisin toimenpitein syrjäytymistä yhdessä kaupungin ja muiden toimijoiden kanssa. Toimintaympäristö muuttuu pääkaupunkiseudulla nopeasti, mihin kaikkien toimijoiden, myös seurakuntien tulee varautua ja sopeutua. Espoon kaupunki on yhteiskunnallisen kehityksen edelläkävijä. Espoon seurakuntien työ on yhteisvastuullista ja tuo rohkeasti esiin seurakuntien roolia yhteiskunnan tärkeänä toimijana. Espoon seurakunnissa Yhteistyö toimii Espoon kaupungin, tiedeyhteisöjen, oppilaitosten ja muiden kristillisten yhteisöjen kanssa ja sitä tiivistetään.

Lapsiperheiden palvelujen verkostot, tavoitteet, käytännöt ja yhteistoiminnan muodot voivat ajan kuluessa ja yhteiskunnan muuttuessa muuttua ja kehittyä edelleen. Välittävät Valittavat Verkostot hankkeen tavoitteena on tiedon ja todel-

lisuuden muuttaminen. Hankkeen lähestymistapana on osallistava toimintatutkimus, jonka tavoitteena on myönteisten muutosten edistäminen sosiaalisessa ympäristössä. (Juujärvi 2014, Espoo tarina 2013, Väestöennuste 2014 2023, Espoon toimintaympäristöanalyysi 2008). Myös opinnäytetyöni pyrkii herättämään muutosta siihen osallistuneiden toimijoiden ja heidän lähipiirinsä ajattelussa alueellisesta verkostoitumisesta. Opinnäytetyössäni tutkittavia lapsiperheiden asiantuntijoita haastateltiin teemahaastattelulla. Aineistoon perehdyttiin ja tuloksia tarkasteltiin yhdessä haastateltujen kanssa. Välittävät Valittavat Verkostot – tutkimushankkeen tapaamiset sekä ohjauskeskustelut ovat tukeneet aineiston analyysia ja tulosten tarkastelua.

2 ESPOON KESKUKSEN ALUE

Espoon keskuksen alueella historia ja yhteiskunnallinen kehitys ovat vaikuttaneet siihen, millainen alue on tänään ja millaisia erityispiirteitä siellä on. Espoon kasvaa jatkuvasti. Espooseen syntyvät lapset ja maahanmuutto kasvattavat väestöä Espoossa keskimäärin yli 3 500 asukkaalla vuodessa. Ennusteen mukaan vieraskielisten määrä kaksinkertaistuu vuoteen 2025 mennessä. Nopea väestönkasvu ja samanaikainen lasten määrän sekä vieraskielisen väestön kasvu lisäävät palvelutarpeita ja haastavat palvelutuotannon. Palveluja tuotetaan yhteistyössä kumppaneiden kanssa, eri palvelukanavat mahdollistavat palvelujen saatavuuden ja saavuttamisen (Espoon kaupunki, Vuosikertomus 2013, 10 ja Väestöennuste 2014 -2023).

2.1 Espoon keskuksen segregatio

Segregatio tarkoittaa eri ihmisryhmien keskittymistä, keskittymisprosessia tai prosessin lopputulosta tietyille alueille. Tällaista eriytymistä pidetään usein ei-toivottuna, kielteisenä, erilaistumisena, slummiutumisenä ja ongelmallisena. Joskus segregoitumisella tarkoitetaan eri väestöryhmien erottautumista toisistaan ilman alueellista ulottuvuutta. Ryhmien eriytyminen tai väestöryhmien alueellinen eriytyminen ilman ongelmallisuuskäsitelmää on myös eräänlaista segregoitumista (Espoon erilaiset alueet 2001, 5).

Alueellinen segregatio tarkoittaa, että samantyyppiset ihmiset keskittyvät erillisille asuinalueilleen joko tietoisin valinnan tai asumismahdollisuuksien rajallisuuden seurauksena (Laakso 1993, 3). Segregatio voidaan ajatella tiettyyn hetkeen liittyvänä tilanteena, joka ilmentää yhteiskunnan rakenteita, resursseja tai valintoja. Segregatio voidaan nähdä myös dynaamisena prosessina, jossa alueet edellä mainittujen tekijöiden seurauksena erilaistuvat (Karisto & Montén 1996, 23).

Mari Vaattovaaran (1998) väitöskirjassa todetaan, että segregaatian ja alueellisen tai sosiaalisen erilaistumisen keskustelussa käytetyt käsitteet kaipaavat tarkennusta ja ne tulisi erottaa toisistaan. Puhuttaessa sosiaalisesta erilaistumisesta ei alueellistumisen tarkastelu ole aina välttämätöntä. Sosiaalisesta erilaistumisesta painotetaan erityisesti erilaistumisen sosiaalisia ulottuvuuksia. Alueellisen erilaistumisen painotus on taas enemmän alueiden välisissä eroissa. Segregatio sen sijaan tarkoittaa selkeästi epätoivottavaa alueellista erilaistumista. Espoon tilastoalueiden erilaistumista ja segregoitumista tarkasteltaessa tarkoitetaan segregatiolla alueiden negatiivista erilaistumista. Käsitettä segregatio käytetään silloin, kun tarkastellaan muuttajien negatiivisten ääripäiden yhtäaikaista esiintymistä ja kasautumista samoille alueille (Espoon erilaiset alueet 2001, 5; Vaattovaara 1998).

Näyttö alueellisesta ja sosiaalisesta eriytymisestä metropolialueella on vahvaa (Turunen 2011). Alueellinen eriytyminen näkyy erityisesti koulutuksen, työllisyys tilanteen, asumiseen liittyvien kysymyksien ja tulotason suhteen hyvinvointierojen kärjistymisenä ja väestön jakautumisena. Sosiaalinen ja alueellinen eriytyminen voidaan katsoa kielteiseksi silloin, kun tiettyjen alueiden asukkaat kokevat, ettei heillä ole tasa-arvoisia mahdollisuuksia osallistua yhteiskuntaan ja työelämään eikä kehittää kykyjään. Alueellista eriytymistä lisääviä tekijöitä ovat myös asuinalueiden erilainen arvostus ja sisäinen muuttoliike. Eriytymistä pyritään ehkäisemään alueiden sosiaalista eheyttä vahvistavilla toimenpiteillä. Metropolialueen sosiaalisella eheydellä tarkoitetaan yhdenvertaisten ja tasa-arvoisten mahdollisuuksien luomista ja turvallisen elinympäristön takaamista. Metropolialueella ja erityisesti pääkaupunkiseudulla sosiaalinen eheys ja syrjäytyminen vaativat määrätietoisia toimenpiteitä, sillä hyvinvoinnin uhkatekijöiden ja sosiaalisten ongelmien kirjo on muuta maata suurempi.

Saikkonen ym. (2013) mukaan maahanmuuttajaväestö ei sijoitu seudulla tasaisesti kaikille asuinalueille pääkaupunkiseudulla. Ilmiö on tuttu myös kansainvälisesti. Alueittain tarkasteltuna maahanmuuttajien osuus lähentelee korkeimmillaan 30 prosenttia väestöstä. Kaikista pääkaupunkiseudun kunnista löytyy vähintään yksi alue, jolla maahanmuuttajien osuus asukkaista on yli 25 prosenttia.

Suurin yksittäinen maahanmuuttajien keskittymä on Espoon Suvela, jossa asui runsaat 3 000 maahanmuuttajaa vuonna 2012.

Katja Vilkaman (2011) tulokset osoittavat, että asuinalueiden etninen eriytyminen pääkaupunkiseudulla on edennyt kansainvälisestä kehityksestä tuttuun tapaan. Vaikka kantaväestön ja maahanmuuttajien eriytyminen omille asuinalueilleen on pääkaupunkiseudulla maltillisempaa kuin kansainvälisesti, ovat erot asuinalueiden välillä vahvistuneet 2000 – luvun kuluessa. Eriytyminen on voimistunut erityisesti kantaväestön valikoivan muuttoliikkeen sekä vilkkaan maahanmuuton seurauksena. Alueellisen eriytyksen tulevan kehityksen kannalta olennaista on, miten kantaväestön ja maahanmuuttajien muuttoliike pääkaupunkiseudulla jatkossa suuntautuu.

Kaupunkien segregoitumisesta on alettu huolestua viime vuosina. Helsingin kaupunki julkaisi vuosina 1997 ja 1998 syrjäytymistä, sosiaalista segregatiota ja näiden ehkäisemiseen liittyvät mietinnön ja ohjelman. Espoon kaupunginhallitus kiinnitti huomiota tärkeään yhteiskunnalliseen asiaan ja antoi vuonna 1998 selvitettäväksi, kuinka tietyn asuinalueen sosiaalisen segregoitumisen riskiä voidaan arvioida ja miten tämä tieto voidaan huomioida alueen kaavoituksessa ja muussa suunnittelussa (Espoon erilaiset alueet 2001, 4).

Alueellinen segregatio näyttää liittyvän yksilötason syrjäytymiseen kun syrjäytyneet jostain syystä keskittyvät alueellisesti aiheuttaen sosiaalisten ja taloudellisten ongelmien kasautumista ja kumuloitumista. Alueellinen erilaistuminen voidaan nähdä sekä hyvänä, että huonona asiana. Huono-osaisuuden keskittyessä alue voi ajautua kierteeseen, jossa alueen kehittymiseen on tarjolla entistä vähemmän resursseja. Tulonjaon erojen kasvusta seuraa sosiaalista polarisatiota, mikä ilmenee paikallisesti alueellisena, sosiaalisena erilaistumisena. Varrakkaat asuvat omilla alueillaan ja köyhät omillaan. Koulutuksella, tuloilla ja työttömyydellä mitattaessa huono-osaisuus keskittyy aiempaa selvemmin. Fyysisellä ympäristöllä on keskeinen merkitys sosiaalisessa erilaistumisessa (Espoon erilaiset alueet 2001, 18).

Espoon alueiden vertailussa segregoitumisriskin näkökulmasta viiden negatiivisimman alueen joukossa sijoittuu Kanta-Espoo (Espoon keskuksen alue) kärkeen heti Kanta-Kauklahden alueen jälkeen. Joidenkin muuttujien osalta Espoon heikoin alue saattaa olla kuitenkin koko maan mitassa keskitasoa Espoolaisittain korkeimman segregoitumisriskin alueilla Kanta-Kauklahdessa ja Kanta-Espoossa työttömyysaste on korkea, pitkäaikaistyöttömien osuus työvoimasta on suuri ja pienituloisia on paljon. Ahtaasti asuminen on yleistä ja kaupungin vuokra-asuntoja samoin kuin vuokra-asuntoja on paljon. Lapsiperheistä monessa on vain yksi huoltaja ja Kanta-Espoossa vieraskielisten väestöosuus on korkea, samoin kuin nuorten työttömyysaste (Hirvonen 2011; Espoon erilaiset alueet 2001, 47).

Espoolaisten hyvinvoinnin tila-raportin mukaan espoolaiset kokevat monessa asiassa hyvinvointinsa hyväksi. Kuitenkin on erilaisia huolestuttavia asioita. Pienituloisuusrajan alapuolella elävien lasten määrän on lisääntynyt huomattavasti. Suomessa määrä on kolminkertaistunut 1990-luvun puolivälistä lähtien ja sama kehityssuunta on Espoossa. Pienituloisuusrajan alapuolella Espoossa elää noin 5 900 lasta. Kasvava kehityssuunta näkyy myös esimerkiksi lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä olevien 0-17 -vuotiaiden määrässä. Vuonna 2000 tukitoimien piirissä oli noin 1 700 lasta ja vuonna 2011 noin 3 600 lasta. Kehittämistarpeita ovat ensisijaisesti lasten ja nuorten pahoinvoinnin vähentäminen ja hyvinvointierojen kaventaminen eri alueiden välillä. Vieraskielisten lasten kohdalla erityisesti ilmenee suhteellisen paljon pahoinvointia. Huolestuttavaa on myös terveystieteissä esille tulleet runsas alkoholin käyttö sekä erilaiset mielenterveysongelmat (Espoolaisten hyvinvoinnin tila 2013,3).

Kun segregaaation ongelmia ehkäistään ja ratkaistaan, tulee huomioida vahva empiirinen näyttö siitä, että huono-osaisuus saa sitä syvempiä ja vakavampia alueellisia muotoja, mitä kauempana keskuksista alue sijaitsee. Saavutettavuudella on erittäin suuri vaikutus alueen kehitykseen, kilpailukykyyn ja houkuttelevuuteen. Mitä helpommin asukkaat ja yritykset saavuttavat tarvitsemansa palvelut ja toiminnot, sitä paremmat edellytykset alue tarjoaa monipuoliselle elämälle (Asikainen ym. 2013).

Ominaispiirteitä hyväksi koetulla alueella ovat tasokkaat, monipuoliset ja helposti saavutettavat palvelut, julkisten palvelujen tasavertaisuus, hyvät ja sujuvat joukkoliikennedytykset, alueen koettu turvallisuus ja rauhallisuus, alueen koettu maine, alueen vetovoimaisuus yrityksille ja työntekijöille, alueen väestön pysyvyys ja juurtuminen, joka voi olla myös negatiivista (Helsingin yleiskaava 2013).

2.2 Lapsiperheiden palvelut alueella

Espoolaisten hyvinvoinnin tila 2013 -raportissa on kuvattu monipuolisesti espoolaisten asukkaiden hyvinvointia. Raportissa tarkastellaan hyvinvoinnin edistämisen painopisteitä, joita ovat lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä väestön hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen. Monessa suhteessa espoolaiset kokevat hyvinvointinsa hyväksi, mutta kuitenkin eri väestö- ja ikäryhmien välillä on suuria eroja. Erittäin huolestuttava kehityspiirre on pienituloisuusrajan alapuolella elävien lasten määrän suunta. Määrä on kolminkertaistunut Suomessa 1990-luvun puolivälistä alkaen. Sama kehityssuunta on myös Espoossa, missä pienituloisuusrajan alapuolella elää nykyisin noin 5 900 lasta. Samanlainen kehityssuunta näkyy myös muun muassa vuoden aikana lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä olevien 0-17 -vuotiaiden määrässä. Espoossa vuonna 2000 tukitoimien piirissä oli noin 1 700 lasta ja vuonna 2011 noin 3 600 lasta. (Espoolaisen hyvinvoinnin tila, 2013, Rassen 2011).

Uudessa lapsiasiavaltuutetun vuosikirjassa 2014 kerrotaan hyvinvoinnin sekä lapsuuden erilaistuvan Suomessa. Enemmistö lapsista voi hyvin, samaan aikaan pienellä osalla ongelmat kärjistyvät ja jatkuvat. Mittareista riippuen pahoinvointia tai hyvinvoinnin uhkia kohtaavien lasten osuus vaihtelee muutamista prosenteista yli 10 prosenttiin. Palvelut eivät ole pystyneet ajoissa vastaamaan lasten, nuorten ja heidän vanhempiansa pahoinvointiin. Usein kyse on siitä, etteivät lasten vanhemmat ole saaneet ajoissa tukea omiin ongelmiinsa tai neuvontaa kasvatuksen asioissa kotona. Perinteisen kotiavun saatavuus on merkittävästi vähentynyt 1990-luvun alkuun verrattuna. Nuorten tarpeisiin räätälöityjä elämänhallinnan palveluja ei juuri ole. Heikosti toimivat peruspalvelut ovat lisänneet huostaanottoja 2000-luvulla, etenkin yli 13-vuotiaiden parissa. Huoles-

tuttavan kehityksen oikaiseminen vaatii palveluiden ja tuen toimintamallien rohkeaa uudistamista. (Eriarvoistuva lapsuus 2014,7).

Kehittämistarpeita on ensisijaisesti lasten ja nuorten pahoinvoinnin helpottaminen ja vieraskielisten lasten kohdalla on erityisesti suhteellisesti paljon pahoinvointia. Espoossa on myös paljon hyvinvointieroja eri alueiden välillä. Huolestuttavaa ovat myös terveystutkimuksissa esille tulleet runsas alkoholin käyttö sekä erilaiset mielenterveysongelmat (Espoolaisen hyvinvoinnin tila, 2013,3,7).

Toimialat ja yksiköt johtavat tavoitteensa Espoo-tarinasta, joka on Espoon kaupungin strategia vuosille 2013 - 2017. Sen mukaan Espoo on verkostomainen viiden kaupunkikeskuksen edelläkävijäkaupunki, jossa kaikkien on hyvä asua, oppia, tehdä työtä ja yrittää ja jossa espoolainen voi aidosti vaikuttaa. Espoo-tarinan arvoissa ja toimintaperiaatteissa todetaan, että Espoo on asukas- ja asiakaslähtöinen. Parhaat voimavarat ovat asukkaat, yhteisöt ja yritykset. Asukkaiden aktiivinen osallistuminen palvelujen kehittämiseen ja yhteistyö kumppaneiden kanssa takaavat asukkaiden tarpeisiin vastaavat, tulokselliset palvelut. Edelläkävijyys merkitsee ennakkoluulottomuutta ja luovuutta, avoimuutta ja rohkeutta tehdä asioita uudella tavalla sekä kyseenalaistaa nykyistä. Edelläkävijyyteen liittyy myös tutkimusta, kansainvälisen kokemuksen hyödyntämistä, kokeiluja ja niihin liittyviä epäonnistumisia (Espoo - tarina 2013).

Espoo-tarinassa (2013) linjataan, että nopea väestönkasvu, ikärakenteen vanheneminen ja samanaikainen lasten määrän sekä vieraskielisen väestön kasvu lisäävät palvelutarpeita ja haastavat palvelutuotantoa. Opetusta ja kasvatusta tuetaan yhdessä vanhempien kanssa. Ongelmia pyritään ennaltaehkäisemään tehokkaasti ennalta. Espoolaiset voivat vaikuttaa ja osallistua kaupungin kehittämiseen sekä kaupunkikeskuksia kehitetään niiden omien voimavarojen pohjalta innovaatioympäristöinä

Espoossa lapsiperheiden eri toimialoilla on toimintastrategiat, -ajatukset ja -suunnitelmat johdettu Espoo-tarinasta. Yhteisiä tavoitteita ja arvoja löytyy näistä eri toimialojen omista suunnitelmista, mutta myös jonkin verran painotetaan eri näkökulmia. Seuraavaksi esitellään Espoon keskuksessa toimivia lapsiperheiden palveluja tuottavia eri toimijoita ja niiden tavoitteita sekä suunnitelmia. Niissä näkyvät kullekin toimialalle tai toimijalle Espoo-tarinasta johdetut ja muokatut strategiat, arvot, tavoitteet ja suunnitelmat. Näiden esittely on tässä yhteydessä

tarpeen, jotta alueen palvelujen luonteesta ja järjestämisestä syntyisi kuvaa ja, jotta tutkimuksen tuloksia voidaan peilata niihin.

2.3 Lapsiperheiden palveluja Espoon keskuksessa

Espoossa perhe- ja sosiaalipalvelujen johtoryhmän sekä Lapsen oikeus palveluihin -työryhmän (jatkossa lyhenteenä LOP) keskustelussa 19.4.2011 päätettiin ryhtyä mallintamaan lapsiperhepalveluiden toimijoiden yhteistä ehkäisevän työn toimintamallia alueellisen pilotin avulla. Pilotin tavoitteina oli tunnistaa kattavammin riskiolosuhteissa elävät lapset kaikissa lapsiperhepalveluissa, luoda ehkäisevään työhön lapsiperhepalvelujen uudenlaisia yhteisiä toimintamalleja, luoda tavoitteiden toteutumisen seurantaan varten arviointijärjestelmä sekä arvioida ehkäisevän työn vaikuttavuutta. Taustalla on ollut lapsiperheiden merkittävä köyhyyden lisääntyminen Espoossa. Köyhyys ja köyhyysriski kuormittavat vanhempia ja lapsia monin tavoin. LOP- työryhmä toimi ehkäisevän työn kehittämisen ohjausryhmänä ja kehittämisen koordinaattorina. Lisäksi perustettiin syksyn 2011 aikana työryhmiä, joiden kokoonpanossa huomioitiin kaupungin toimijoiden asiantuntijuus. LOP- työryhmässä on ollut mukana suomenkielinen varhaiskasvatus, sosiaali- ja terveystoimi, neuvolapalvelut ja kouluterveydenhuolto, mielenterveys- ja päihdepalvelut, perheasioiden yksikkö, perheneuvola, vammaispalvelut, sivistystoimi, maahanmuuttajapalvelut ja lastensuojelupalvelut (Sipola, 2012).

Lapsiperheiden palvelujen tavoitteena on havaita mahdolliset ongelmat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ja antaa hoitoa nopeasti. Lapsiperheiden palveluissa panostetaan erityisesti ennaltaehkäisyyn ja perheiden tukemiseen löytää itse omia voimavarojaan arjesta selviytymiseen. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään muiden perhettä tukevien työntekijöiden kanssa. Yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa kehitetään ja laajennetaan aktiivisesti. Yhteistyöllä kaupungin eri toimijoiden ja yhteistyökumppaneiden kesken taataan asioiden sujuminen. (Espoon kaupunki, Sosiaali- ja terveystoimi, Lapsiperheiden palvelut). Lapsiperheiden perhetyön Konsti-perheohjaus sai Suomen Laatu – innovaatio palkinnon 2014. Konsti-perheohjaus on keskustelua, kokemusten vaihtoa ja neuvontaa sekä perheohjaajien konkreettisia neuvoja tai järjestämää kotiapua

lapsiperheen arkeen. Asiakkaaksi pääsee helposti eri palvelujen kautta. Vanhempien ja yhteistyökumppanien kutsuun vastataan nopeasti. Ohjauksen painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä. Perheohjaajat ovat tavoitettavissa lapsiperheiden arkisissa paikoissa: neuvoloissa, kirjastoissa, avoimissa päiväkohteissa ja puistoissa (Espoon kaupunki, Konsti-perheohjaus 2013).

Espoossa lastensuojelun tavoitteena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, monipuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Tähän lapsi tarvitsee hoivaa ja turvaa, tunteiden jakamista, oppimista, vapaa-aikaa, leikkiä, sääntöjä ja rajoja. Vastuu lapsen hyvinvoinnista on ensisijaisesti vanhemmilla ja huoltajilla, mutta lastensuojelu tukee heitä silloin, kun lapsi tai perhe tarvitsee apua ratkaistakseen ongelmia, jotka uhkaavat lapsen terveyttä tai hyvinvointia (Espoon kaupunki, Lastensuojelu 2013).

Espoossa varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyvinvoiva lapsi. Hyvinvointi on myös kestävyysajattelun ydin. Hyvän elämän pohja luodaan varhaislapsuudessa. Lähes kaikki lapset osallistuvat varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksella yhdessä vanhempien kanssa on keskeinen tehtävä pienten lasten saattelemisessä kestävämmän elämäntavan alkupolulle. Kasvatus kestäväan kehitykseen tähtää elämäntapaan, joka tuottaa hyvää elämää ja kestäväää hyvinvointia lapsille ja aikuisille nyt ja tulevaisuudessa. Kestäväan elämäntapaan pyrkiminen on kiinnostava ja innostava, kasvattajien ja lasten yhteinen tutkimusmatka ja oppimisprosessi. Etsitään ja luodaan yhdessä uutta, jota ei vielä ole olemassa. Tällainen edellyttää kaikilta varhaiskasvatuksen yhteisöissä toimivilta omien ja yhteisten toimintatapojen ja valintojen arviointia sekä jatkuvaa parantamista Asukkaiden osallistuminen aktiivisesti palvelujen kehittämiseen ja yhteistyökumppaneiden kanssa takaavat tuloksellisia ja asukkaiden tarpeisiin vastaavia palveluita (Espoon kaupunki, Vasu 2013, 5-8, 11,16).

Espoon kaupungin suomenkielinen perusopetus rakentuu valtakunnallisten säädösten ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalle sekä Espoon opetustoimen linjauksille. Espoon kaupunginvaltuusto on lisäksi määrittellyt ja tarkentanut kaupungin strategisiksi päämääriksi asukas- ja asiakaslähteisyyden, mikä näkyy siinä, että koulun toimintaa kehitettäessä otetaan huomi-

oon huoltajilta ja oppilailta saatu palaute. Espoon strategisena päämääränä ovat myös suvaitsevaisuus ja tasa-arvo, mihin kuuluu, että jokainen yhteisön jäsen on tärkeä ja että lähtökohtana on kaikille avoin koulu, jossa oppilas on aktiivinen toimija. Edelleen päämääränä ovat luovuus ja innovatiivisuus oppilaita, opettajia ja koulun muuta henkilöstöä kannustetaan kehittämään ja kokeilemaan uusia toimintamuotoja. Kumppanuus ja yhteisöllisyys näkyvät siinä, että koulua kehitetään yhteistyössä kotien ja muun lähiyhteisön kanssa. Opetuksen tukirakenne perustuu malliin yleisestä, tehostetusta ja erityisestä tuesta. Olennaista tukirakenteessa on koulun ennaltaehkäisevät toimintatavat sekä mahdollisimman nopea ja oikein suunnattu tuki yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Koulujen toimintatapaa leimaavat yhteisöllisyys ja yhteinen työ. Koulun henkilöstön toiminta kannustaa oppilaiden ja aikuisten vuorovaikutusta, yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa, sekä kaikkien koulun ihmisten osallisuutta. Espoolainen peruskoulu arvostaa oppilaiden, opettajien ja muiden henkilökunnan jäsenten, asiantuntijoiden sekä perheiden merkitystä toiminnassa. Tämä näkyy yhteistyössä esimerkiksi oppilaiden osallistamisena, henkilökunnan sisäisenä ammatillisena vuoropuheluna, yhteistyönä varhaiskasvatuksen ja muiden yhteistyökumppaneiden sekä erityisesti huoltajien kanssa (Espoon suomenkielisen perusopetuksen opetussuunnitelma, 2014, 5-7).

Alueella seurakunnallisena toimijanalapsiperheiden parissa ovat Espoon tuomiokirkkoseurakunta sekä Espoon seurakuntayhtymä. Espoon tuomiokirkkoseurakunnasta lapsiperheiden parissa toimivat eniten lapsi- ja perhetyöntekijät sekä diakonit. Lapsiperheiden parissa tehtävän työn toiminta, toiminta-ajatukset ja -suunnitelmat perustuvat ja rakentuvat kirkon, Espoon seurakuntayhtymän, paikallisseurakunnan strategioihin.

Kohtaamisen kirkon (2014) periaatteina toimivat ihmisen ja jäsenen näkökulmaan sekä paikallistasoon keskittyminen. Tällä vastataan muutosten herättämiin tarpeisiin ja haasteisiin sekä otetaan etäisyyttä työntekijäkeskeiseen toimintakulttuuriin. Kirkon toiminnassa keskeistä ovat kohtaaminen ja suhteet. Jokaisella seurakunnalla on oma, ainutlaatuinen toimintaympäristönsä sekä voimavaransa ja erityishaasteensa, jotka ohjaavat valintoja. Kirkko huolehtii hei-

kommista. Perheneuvonnan asiakkaiden määrä on noussut. Diakonisen avun tarve ei ole pienentynyt. Kristillinen seurakunta yhdistää ihmisiä yli inhimillisten rajojen. Se yhdistää eri kulttuurit, kielet ja sukupolvet. Se luo tilaa järjestöjen, seurojen, organisaatioiden ja viranomaisten yhteistyölle yhteisön hyväksi ja tukee kotien ja perheiden hengellistä elämää.

Espoon seurakuntien strategian (2010 - 2015) visioissa sanotaan, että Seurakunnat toimivat heikossa asemassa olevien puolesta ja torjuvat diakonisin toimenpitein syrjäytymistä yhdessä kaupungin ja muiden toimijoiden kanssa. Espoon seurakuntien työ on yhteisvastuullista ja tuo rohkeasti esiin seurakuntien roolia yhteiskunnan tärkeänä toimijana. Yhteistyö toimii Espoon kaupungin, tiedeyhteisöjen, oppilaitosten ja muiden kristillisten yhteisöjen kanssa.

Espoon tuomiokirkkoseurakunnan seurakuntasuunnitelma (2010 - 2015) Maastokartassa kerrotaan, että yhteistyö Espoon kaupungin kanssa on laajaa ja monipuolista etenkin akseleilla lapsityö – päivähoito, varhaisnuorisotyö – peruskoulu, rippikoulu- ja nuorisotyö – yläkoulut sekä diakoniatyö – sosiaalitoimi, perheytyö – perheneuvolat. Yhteydet ovat pääasiassa henkilötasoisia. Seurakunnat toimivat heikossa asemassa olevien puolesta ja torjuvat diakonisin toimenpitein syrjäytymistä yhdessä kaupungin ja muiden toimijoiden kanssa. Erityisesti taloudellisen taantuman aikana diakoniatyö tukee aineellisesti ja henkisesti niitä, jotka eivät itse osaa hakea etuuksiaan. Visiona on puhua julkisuudessa niiden puolesta, joiden ääni ja hätä eivät kuulu sekä pitää yllä yhteiskunnallista arvokeskustelua syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja polarisaation torjumiseksi. Pyrkimyksenä on vaikuttaa siihen, että hyvinvointierojen kasvu pysähtyy. Visiona on myös yhdenmukaistaa ja tehostaa seurakuntien diakoniatyön toimintatapoja ja yhteistyöverkostojen käyttöä. Yhdessä muiden seurakuntien kanssa pyritään lisäämään kaupungin ja seurakunnan hyvinvointityöntekijöiden yhdyspintoja. Lisäksi Espoon tuomiokirkkoseurakunnan (2015) varhaiskasvatuksen ja perheytyön toimintasuunnitelmassa on huomioitu alueen perheiden tuen tarpeen lisääntyminen ja sen tukemiseen toiminnan suuntaamista.

2.4 Välittävät valittavat verkostot hanke

Espoon keskus alueena muodostuu arkisista tarinoista, kulttuurien kirjosta ja kehittyvästä kaupunkielämästä kulttuurimaisemassa. Alue on melkein 30 000 ihmisen koti erilaisine väestöryhmineen ja toimijoineen. Millä tavalla ja missä syntyvät alueen kehittämisideat? Kuinka asukas voi osallistua kehittämiseen alueella? Nämä kysymykset ovat olleet mukana siivittämässä Laurea - ammatti-korkeakoulun Välittävät Valittavat Verkostot – tutkimushanketta. Hankkeen kohdealueena on Espoon keskus lähiympäristöineen, Suvela ja Kirkkojärvi erityisesti. Tutkimushankkeen tavoitteena on tutkia ja edistää Espoon keskuksen asukkaiden osallisuutta alueen kehittämisessä, kehittää verkostomaista yhteistyömallia sekä luoda tehokkaita muotoja alueen eri toimijoiden yhteistyölle. Hanke on yhteistyössä Espoon kaupungin Espoon keskuksen kehittämisprojektin kanssa (Juujärvi 2014).

Kohdealuetta kehitetään yhteistyössä alueen asukkaiden, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa Espoon keskuksen alue on ollut ja edelleenkin on kymmenien kehittämisprojektien kohteena. Projekteista useat sisältävät ajatuksen asukkaiden osallisuuden vahvistamisesta kehittämistyössä. Alueen erityispiirteitä ovat Espoon muita alueita alhaisempi koulutustaso, korkeampi työttömyys, köyhien asuntokuntien määrä ja Espoon maahanmuuttajaväestön keskittyminen alueelle (Juujärvi 2014).

Asuinalueiden kehittämisohjelman (2013–2015) mukaan kehitettäessä asukkaiden osallistumistapoja on tärkeää tunnistaa asukasrakenteen moninaisuus ja luotava uusia matalan kynnyksen osallistumistapoja, jotka mahdollistavat sosiaalisten innovaatioiden syntymisen. Edelleen tulee pyrkiä segregaaation ehkäisemiseen ja elinvoiman edistämiseen, mikä edellyttää kokonaisvaltaista näkemystä alueen kehittämisestä. Asukkaiden osallisuuden vahvistaminen on tärkeä tekijä alueen sosiaalisen eheyden kannalta. Yhteisöllisyyden rakentumista alueella hidastavat lukuisat eri kieliryhmät ja kulttuurit, joilla on vähän keskinäistä vuorovaikutusta. (Välittävät Valittavat Verkostot - tutkimussuunnitelma).

3 VERKOSTOT

3.1 Verkosto – käsitteen määrittelyä

Verkosto on nykyään yksi yhteiskunnallisista puheenaiheista. Maailma näyttäyty verkostomaisena ja sitä kuvaava kieli perustuu usein verkostokäsitteisiin. Huomiota kiinnitetään yhteyksien muodostamiseen sekä yhteyksien suhteisiin. Monia yhteiskunnallisia ilmiöitä on alettu ymmärtää verkostollisina ja toimintatapoja järjestetään verkostomaisesti. Verkostollisesta näkökulmasta on tutkimuskysymyksiä esitetty jo 1920-luvulta, mutta varsinainen läpimurto tapahtui 1960 - 1970-luvuilla yhteiskuntatieteellisten oppialojen lisääntyttyä sekä Länsi-Euroopassa, että Yhdysvalloissa. Verkostoajattelu on pyrkinyt avaamaan muuttumattomina ja itsestään selvinä pidettyjä luokituksia ja sijoittamaan kategoriat historiallisiin ja käsitteellisiin yhteyksiinsä sekä korostamaan paikallista ja tapahtumakohtaista yleispätevän ja pysyvän sijaan. (Eriksson 2015, 7-10).

Verkoston käsitteen yhteiskunnallisia ydinalueita on määritelty uudelleen 1900-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa. Verkostotutkimus on tuonut yhteen monen eri alan tieteilijöitä, vaikka eri oppialoilla verkosto ymmärretään hieman eri tavalla. Sosiologisessa puheessa ajatus verkostosta yhteiskuntaa ja sen toimintatapaa kuvaavana muotona on yleistynyt niin, että 2010-luvulla yhteiskuntaa ei juuri voi enää ajatella irrallaan verkoston käsitteestä. Verkosto on tuotu myös inhimillisten toimijoiden rinnalle ja verkostokielen pohjalta on mahdollista tarkastella esimerkiksi sanojen ja asioiden välisiä suhteita. Huomiota on kiinnitetty rakenteista ja instituutioista yhteyksiin, prosesseihin ja näiden kautta muodostuvaan suhdekenttään (Eriksson 2015).

Verkosto käsitteenä nykyään tarjoaa mahdollisuuden ajatella yhteiskuntaa järjestelmineen useina päällekkäisinä ja ja toistensa kanssa kilpailevina virtauksina. Verkosto on toisiinsa liittyneiden solmujen joukko. Verkostot ovat avoimia rakenteita jotka pystyvät laajentumaan rajattomasti ja integroimaan uusia solmuja sikäli kun toimijat ovat kykeneviä kommunikoimaan verkostossa. Tämä edellyttää yhteisiä arvoja tai päämääriä. Verkostollisuus taas kuvaa suhteiden

solmimisen tapaa sekä sitä kokonaisuutta, joka siitä syntyy. Sen lisäksi verkostollisuus viittaa laajempaan järjestelmään erilaisten verkostollisten ilmiöiden synnystä. Verkostollisuus on myös käsitteellinen ja tiedollinen kenttä, jossa tapahtuu organisoitumista ja, jossa verkostolliset ilmiöt mahdollistuvat. (Castells 1996, 470; Eriksson 2015, 9-11; Strathern 1996, 517- 535).

Eurooppalaisen verkostonäkökulman muotoutuminen voidaan katsoa yleistyneen 1960-luvulla. Ranskassa alettiin muotoilla käsitystä olemisesta, joka tuottaa itse oman merkityksensä. Verkostoajattelun kannalta se tarkoittaa, että asiat ja ilmiöt saavat merkityksensä sen perusteella, mikä niiden asema on verkostossa ja toiseksi, verkoston ei katsota tarvitsevan ulkopuolista periaatetta vaan kaikki prosessit tapahtuvat samalla tasolla (Eriksson 2015, 27 - 29). Boltanskin ja Chiapellon (2005, 144 -145, 451, 457) mukaan suhteet tulivat tärkeämmiksi kuin sisällöt. Suhteet edeltävät sisältöjä ja sisällöt saavat merkityksen olemassa olevien suhteiden järjestelmän sisällä. He myös esittävät, että tarkastelun kohdetta ei voi erottaa ympäristöstään eikä niistä suhteista, joka tämän ympäristön muodostavat. Yhteistyö ja suhteet edellyttävät suhteiden rakentamista ja ylläpitoa. Dialogisuus ja vuorovaikutus nousevat keskeiseen asemaan..

Mattilan ja Uusikylän (1999) mukaan voidaan erottaa ainakin kolme tapaa käyttää verkosto-sanaa. Ensimmäinen ”verkostot” kuvaa jollain tavoin monimutkaisia sosiaalisia, monitoimijaisia järjestelmiä. Toinen tapa on käyttää sanaa tieteellisen teorian osana. Kolmas tapa liittyy analyysitapaan koota ja käsitellä tutkimusaineistoa Tällöin verkostot ymmärretään kokoelmana informaatioita rajatusta joukosta havaintoyksikköjä ja niiden välisistä suhteista. Havaintoyksiköt voivat olla esimerkiksi toimijoita. Verkosto muodostuu joukosta toimijoita ja niiden välisistä suhteista. Verkostolähestymistapa tarjoaa välineen näiden ilmiöiden tarkasteluun. Siinä verkostanalyysi on tapa tutkia ja kuvata verkostossa ilmiöiden välisiä suhteita. Eriksson (2015) jäsentää verkoston yhteiskuntatieteellistä merkitystä myös eri tavoin. Yleisimpänä on mallintaa verkostoa matemaattisesti. Verkosto voi viitata sosiaaliseen järjestykseen, jolla on jonkinlainen vähimmäisrakenne. Verkostoja voidaan tarkastella sen mukaan kuinka ne syntyvät, mitä tarkoitusta ne palvelevat ja millaisia kysymyksiä verkosto synnyttää jossakin tietyssä yhteiskunnallisessa tilanteessa.

Tässä tutkimuksessa käytetään kaikkia edellä mainittuja tapoja. Lapsiperheiden asiantuntijoista ja toimijoista Espoon keskuksen alueella muodostuu verkosto, jota kuvataan. Verkostoteoriaa on käytetty sekä tutkimuksen pohjana, että teoriaohjaavaa analyysiä tehtäessä ja tuloksien pohdinnassa. Verkostanalyysiä on käytetty tehtäessä graafia haastateltujen piirtämistä verkostokartoista.

Jälkiteollisen yhteiskunnan murentuessa ovat yhteiskunnan perinteiset jäsentämismallit elämänmuodoista ja toimialoista käyneet riittämättömiksi. Jotta rahoitus, ideat ja toimintojen oikeutus olisi riittävää, on ollut pakko etsiä selviytymismalleja, joissa yhdistellään erilaisia ja vaihtuvia voimavaroja. On tarvittu avoimempaa näkökulmaa, joka hahmottaa eri sektorien väleihin jääviä mahdollisuuksia. Jo 1970-luvulla nousi kansainvälisessä keskustelussa julkisen sektorin ja markkinoiden toimintamallien rinnalle esille ”toisin toimimisen alue”, joka sai nimekseen kolmas sektori. Kolmannen sektorin potentiaalit ovat ajankohtaisen hyvinvoinnin sekatalouden toteuttamisen olennainen osa. Käytännössä se on tarkoittanut pyrkimyksenä lisätä kansalaisjärjestöjen, omaisten, vapaaehtoistyön, säätiöiden, kirkkojen ja yksityisten yrittäjien palvelujen tuottamista niillä alueilla, joista perinteisesti on vastannut julkinen sektori (Matthies, Kotakari & Nylund, 1996, 11-12).

Ammattilaisten yhteistyöstä on säädetty lailla ja asetuksilla (www.finlex.fi).

Varhainen avoin yhteistoiminta on toimintakulttuuri, jonka lähtökohtana on mahdollisimman varhain, avoimesti ja hyvässä yhteistyössä toimia lasten, nuorten ja perheiden kanssa. Varhaisen avoimen yhteistoiminnan ytimessä on mahdollisimman varhainen, avoimesti ja yhdessä toteutettu toiminta. Tähän kuuluu olennaisesti myös eri toimijoiden välinen kunnioittava vuoropuhelu, dialogi, monialaisuus sekä aidosti asiakaslähtöinen yhteistyö. Toimintamallia on kehitetty ja toteutettu erityisesti sosiaali-, terveys- ja sivistyspalveluiden alueella lasten, nuorten ja perheiden palveluissa, mutta malli soveltuu kuitenkin käytettäväksi koko kunnan tasolla kaikissa muissakin palveluissa kuten päihde- ja mielenterveystyössä, aikuissosiaalityössä, ikääntyneiden palveluissa ja teknisissä palveluissa. Varhaisen yhteistoimintamallin suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä ovat mukana kaikki toimijat: poliittiset päätöksentekijät, ylin johto, lähiesimiehet, työntekijät sekä asiakkaat läheisverkostoineen (thl.fi).

Myös Arnkil & Seikkula (2009, 6) toteavat, että toiminnan muodon muuttaminen ei riitä, vaan tarvitaan uudenlaisten, verkostokeskeisten työskentelytapojen oppimista.

Hyvinvoinnin tuottaminen yhteisesti eri toimijoiden kesken eli hyvinvoinnin sekatalous on riippuvuussuhteiltaan monimutkaista. Mikään sektori ei yksinään riitä ratkaisuksi tulevaisuudessa eikä vastuunsiirtely eri sektorien kesken lisää voimavaroja (Evers & Svetlik teoksessa Matthies, Kotakari & Nylund, 1996, 12).

3.2 Toimijaverkostoteoria

Castell (2000, 64) esittää, että verkosto on tasa-arvoisen vaihdon paikka, jolle kehittyy struktuuri, joka sulkee jotkut ulos, jättää jotkut roikkumaan reunoille ja nostaa jotkut keskiöön. Struktuuristaan huolimatta verkosto ei ole järjestelmä, jolla on yksi keskus. Verkosto on toiminnassaan elastinen. Verkoston yhteistyöstä ei muodostu pysyviä rakenteita vaan toimijat tarkastelevat koko ajan ympäristöään ollakseen valmiita katkolla olevien projektien jälkeen vaihtamaan yhteistyökumppaneita ja toimintarakenteita edullisempiin. (Hoikkala & Roos 2000, 64 - 65).

Toimijaverkostoteoria (actor network-theory) on kehitetty alun perin tieteen- ja teknologiatutkimuksen parissa. Toimijaverkostoteoriaa alkoivat muotoilla Ranskassa Michel Callon, Bruno Latour ja John Law 1970- ja 1980-luvun vaihteessa. Viime vuosina siitä on tullut suosittu myös yhteiskuntatieteilijöiden parissa. Toimijaverkostoteoria luo uudenlaista ymmärrystä yhteiskunnallisesta todellisuudesta. Se on ennemminkin lähestymistapa, joka avaa näkökulman yhteisönä olemisen muotoutumiseen suuntaamalla huomion eri osapuolten väliseen jatkuvaan vuorovaikutukseen. Latourin mukaan tiede tulee ymmärtää toiminnaksi ja käytäntöjen luomiseksi ja tosiasioita tulee tarkastella aineellisten toimenpiteiden tuloksena. Latour ja Steve Woolgar esittivät, että tieteellisten tosiasioiden tuottaminen edellyttää monenlaisten asioiden järjestämistä, vakauttamista ja kirjaamista. Myös Callon ja Law olivat sitä mieltä, että menestyminen edellyttää verkostoitumista muiden kanssa. Yksittäisten toimijoiden tavoitteet

eivät selitä heidän aikaansaannoksiaan vaan niitä on tarkasteltava suuremman verkoston osana. (Callon ja Law 1982, 615 - 625; Eriksson 2015, 109; Latour 1987). Latour (1986, 267 - 268) korostaa, että kukin toimija vuorollaan muuttaa välittämäänsä toimintaa kääntäen sitä omien päämääriensä suuntaan.

Toimijaverkostoteoria painottaa sekä ilmiöiden rakentumista monenlaisten suhteiden pohjalta, että kehkeytyneiden kokonaisuuksien avoimuutta ja kokoaikais-ta liikettä (Latour 2005,131). Tutkija osallistuu tutkittavan kohteen tuottamiseen yhdessä tutkittavien kanssa. Tiedon muodot sekoittuvat maailmaan ja taas maailma punoutuu tiedon tuottamiseen. Verkostosuhteet ovat sekä aineellisia, että kielellisiä (Eriksson 2015, 114). Toimijaverkostoteoriassa otetaan vakavasti toimijoiden tekemiset ja selonteot. Pyrkimyksenä on oppia tutkittavilta, ei kertoa heille totuutta itsestään (Latour 1999b, 19). Toimijaverkosto on lähellä Deleuzen ja Guattarin (1980) käsitettä rihmasto, jossa painottuvat epäyhtenäisyys, moniaineisuus, liikkuvuus ja palautumattomuus mihinkään ennalta annettuun rakenteelliseen malliin. Toimijaverkostoteorialle on luontaista aloittaa myös asioiden keskeltä painottamalla asioiden välisiä kohtaamisia ja kytkeytymisiä.

Latourin (1999, 166; 2005, 37- 42) mukaan toimijaverkoston verkostokäsitteessä on kolme keskeistä piirrettä. Ensinnäkin se kiinnittää huomion ilmiöitä ylläpitäviin suhteisiin ja niiden muodostamiseen vaadittavaan työhön. Toimijat eivät kytkeydy toisiinsa itsekseen vaan tarvitsevat välittävän tekijän ja asioiden yhdistäminen vaatii ponnisteluja. Asiat yritetään kohdata niiden moninaisuudessa. Jokainen tutkittava ilmiö on selitettävä niiden erityisten ja koko ajan vaihtuvien kytkösten kautta. Ilmiöiden rakentumista ja niihin sisältyvien ihmisten, asioiden, olioiden ja esineiden välisiä kohtaamisia seurataan. Kaikissa suhteissa on mukana neuvottelua, välityksiä ja käännöksiä. Käännöksessä välittäjät luovat aina jotain uutta ja jokainen välitys tuottaa aina käännöksen. Yhteyksien luominen on herkkää, vaikeaa, arvaamatonta ja se sisältää muutoksen. Yhteyksien luominen on myös työlästä ja epävarmaa ja toimijat yllättyvätkin jatkuvasti toistensa toiminnasta sekä omasta käytöksestään. Toiseksi verkoston metafora korvaa oletuksen eri todellisuuden tasoista. On olemassa vain suppeampia tai laajempia ja kytköksiltään heikompia tai lujempia verkostoja. Ei ole olemassa yhtenäistä kuvaa vaan yhteen kytkeminen täytyy aina aloittaa uudestaan. Kokonaisuus

tuotetaan vasta toimijoiden välisissä suhteissa. Se, kuinka yhteiskunnalliset muodosteet kykenevät vaikuttamaan ajatteluun ja käyttäytymiseen perustuu niiden verkostomaiseen levittäytymiseen ja kasvavaan kokoon (Latour ja Hermant teoksessa Eriksson 2015, 115 -116). Kolmanneksi laajennetaan käsityksiä toimijuudesta pitämällä lähtökohtaisesti kaikkia toimijoita yhdenveroisina. ANT:ssa käytetään toimija-käsitteen sijasta aktantti-käsitettä, joka tarkoittaa mitä tahansa kertomuksessa toimivaa tai toimintaa välittävää merkitysyksikköä. Aktanteiksi tulee tunnustaa kaikki asiat ja olennot, jotka ovat osa yhteistä kokoonpanoa ja, jotka saavat aikaan vaikutuksia muissa. Verkostossa toimijat ovat osa suhdekenttää. Toiset toimijat saavat muut toimimaan. Verkosto ei vain yhdistä jo olemassa olevia toimijoita vaan toimijoiden olemassaolo, vakaus ja kyvyt riippuvat olennaisesti verkostosuhteista. Toisaalta verkosto on hahmotettavissa vain toimijoiden välisten suhteiden kokoonpanona – toimijaverkostona (Callon, 1998, 8-9; Greimas ja Courte`s 1981, 287-293; Latour 1984; 1987; 2005a, 46).

3.3 Asiantuntijaverkostot

Asiantuntijuus voidaan määritellä yksilön kyvyksi havaita uutta, analysoida, tulkita ja yhdistää tietoa. Asiantuntijuutta on perinteisesti pidetty yksilön ominaisuutena. Yksilöllisiä tietoja ja taitoja pidetään asiantuntijuuden välttämättömänä mutta ei riittävänä. Yksilöasiantuntijuus ei enää vastaa työn uudistamisen haasteisiin ja kysymyksen asetteluihin. Asiantuntijuuden tutkimuksessa onkin siirrytty yksilöllisestä lähestymistavasta asiantuntijakulttuurien tutkimiseen yhä enemmän (Asiantuntijuuden kehittyminen, viitattu 23.3.2015).

Arkikielessä asiantuntijalla tarkoitetaan henkilöä, jonka oletetaan olevan taitavampi ja osaavampi kuin suuri osa vastaavalla alalla työskenteleviä henkilöitä tai valtaväestö. Sille, kuka voi kutsua itseään asiantuntijaksi, ei ole tarkkoja määritelmiä. Asiantuntijan keskeistä osaamista ovat ongelmanratkaisu ja tiedon soveltaminen. Asiantuntija esimerkiksi pystyy nopeasti poimimaan suuresta tietomäärästä olennaisen tiedon. Asiantuntijalla on myös hyvä ilmaisukyky ja viestintätaidot, joilla hän pystyy hyvään vuorovaikutukseen muiden asiantuntijoiden

kanssa sekä vaikuttamaan asiansa eteenpäin viemisessä, jopa päättäjille asti. Asiantuntijuuteen kuuluu myös toimintaa ja asiantuntemus kehittyikin työn ja kokemuksen kautta. Lyhyesti voidaan todeta, että asiantuntijuus on hyvää amatillista osaamista (Avaimia asiantuntijuuteen, -2010, 8).

Asiantuntija on yksilö, joka ymmärtää asioiden periaatteita, johtaa niiden avulla vastauksia kohtaamiinsa ongelmiin sekä kykenee luomaan yhdessä yhteisönsä kanssa uutta tietoa, jota tarvitaan ongelman ratkaisussa (Hakkarainen ym. 2002,2)

Hakkaraisen ja kumppanien (2002,2) mukaan asiantuntijuutta voidaan katsoa kolmesta näkökulmasta. Kognitiivisesta näkökulmasta katsottuna taitavan tiedonhankinnan ja tiedonkäsittelyn prosessi on yksi näkökulma. Tätä näkökulmaa kutsutaan tiedonhankintanäkökulmaksi. Toinen näkökulma on osallistumisnäkökulma, joka on tilannesidonnainen kognition tapa tarkastella asiantuntijuutta osallistumalla prosessiin. Tässä on yksilön identiteetin kehitymisellä tärkeä rooli. Kolmas tarkastelunäkökulma ylittää nämä kaksi edellistä. Siinä huomio keskittyy asiantuntijuuden kehityksen prosessiin ja uuden tiedon luomiseen. Tätä voidaan kutsua asiantuntijuudeksi tiedonluomisen näkökulmasta. Nykyisille käytäntöjen muuttamiseen tietoisesti tähtääville tietoyhteisöille tyypillistä on yksilöiden ja yhteisöjen yhteinen kehittyminen. Tietoa luova yhteisöllinen toiminta vie muutoksiin osallistujien asiantuntijuudessa ja osaamisessa. Toisaalta taas osallistujien kognitiivinen kasvu ruokkii yhteisön muutosta. Verkostoitunut asiantuntijuus voidaan ymmärtää ja selittää sosiaalisesti hajautuneena prosessina, joka muodostuu vuorovaikutuksessa yksilön, yhteisön ja laajempien verkostojen välillä.

Älyllisen toiminnan tarkastelu sosiaalisena ilmiönä on muuttanut käsitystä asiantuntijuudesta. Asiantuntijuustutkimuksessa on alettu kiinnittää huomiota yhä enemmän asiantuntijuuden sosiaalisiin ja kulttuurisiin ulottuvuuksiin. Asiantuntijuus on uusimpien näkökulmien mukaan kulttuuriin ja yhteisöllisiin tiedonluomisprosesseihin osallistumista. Sosiaaliset ja kulttuuriset ulottuvuuksia huomioivaa asiantuntijuusnäkemystä kutsutaan verkostoituneen asiantuntijuuden teoreettiseksi viitekehyykseksi. Tässä viitekehyyksessä asiantuntijuutta ei tarkas-

tella yksilön ominaisuutena vaan yksilön, yhteisön sekä kulttuurin välisen vuorovaikutuksen tuotoksena. Asiantuntijayhteisöllä on omanlaisensa kulttuuri, jolle on ominaista tyypillinen kieli (terminologia yms.), toimintatavat sekä työvälineet (Tievie 2004, viitattu 29.3.2015).

Verkostoitunut asiantuntijuus korostaa yksilön sekä yhteisön yhteiskehitystä. Yhteiskehityksessä yksittäisen asiantuntijan toiminta ruokkii koko asiantuntijayhteisön kehitystä ja toimintaa. Toisaalta asiantuntijayhteisön tietoa luova ja tuotava toiminta johtaa muutoksiin yksilön osaamisessa. Verkostoitunut asiantuntijoiden toiminta pystyy ylittämään yksilön tiedonkäsittelykyvyn. Esimerkiksi ryhmä asiantuntijoita voi ratkaista sellaisia ongelmia, johon yksittäinen asiantuntija ei kykenisi (Tievie 2004, viitattu 29.3.2015).

Verkostoituneiden asiantuntijoiden yhteisöissä yksilöiden välistä tiedonkulkua ja rakennetta voidaan kuvata solukkomaisena kokonaisuutena. Tällainen kokonaisuus rakentuu, kun kullakin asiantuntijalla on oma osaamisalueensa, mutta osaamisalueet osittain leikkaavat toisten osaamisalueita. Toisin sanoen asiantuntijoilla on käsitys toistensa tietämyksestä ja he osaavat hyödyntää sitä toimintansa tukena. Sekä kognitiivinen moninaisuus että ryhmän kesken jaettu ymmärrys toisten asiantuntijoiden osaamisesta on tärkeää. Jaettua ymmärrystä muitten osaamisesta kuvataan käsitteellä kollektiivinen tai transaktiivinen muisti (Tievie 2004, viitattu 29.3.2015).

Dynaamisella asiantuntijuudella tarkoitetaan asiantuntijaorganisaatioiden tai verkostojen kykyä ratkaista uusia ja muuttuvia ongelmia. Dynaamisessa asiantuntijuudessa hyödynnetään asiantuntijuuden solukkomaisuutta ja toisten tietämystä. Tällä tavalla ylitetään oman tiedon ja osaamisen raja-aitoja. Merkitykselliseksi nousevat asiantuntijoiden sosiaaliset suhteet. Kun asiantuntijuutta tarkastellaan sosiaalisena ilmiönä, ovat huomion keskipisteenä yksittäisen yksilön ominaisuuksien sijasta sosiaalisen toiminnan ja vuorovaikutuksen muodot, joilla voidaan selittää asiantuntijaverkoston toimintaa (Tievie 2004, viitattu 29.3.2015).

Parviainen (2012) nostaa esiin kollektiivisen asiantuntijuuden käsitteen. Lähes kaikilla elämän osa-alueilla on alettu kiinnittää huomiota yhteisöllisyyteen ja sosiaalisten taitojen merkitykseen. Organisaatioiden tiimityöskentely on lisännyt kykyä toimia toisten kanssa. Yhdeksi menestymisen tekijäksi on nostettu sosiaalinen pääoma ja verkostoituminen. Menestyminen työelämässä edellyttää varsinkin korkeasti koulutetuilta asiantuntijoilta itsenäistä ongelmanratkaisukykyä, mutta samalla sosiaalisia vuorovaikutustaitoja. Tietoyhteiskunnassa keskeisessä asemassa on aivotyö, älyn käyttö, jota voidaan kutsua kollektiiviseksi älyksi. Tietoon ja asiantuntijuuteen pohjautuvat yritykset ovat kehittäneet tiimi- ja projektipohjaisia toimintamalleja. Oppiminen ja kehittyminen ovat uusia johtamisen kohteita. Innovatiivisuus ja uuden tiedon luominen edellyttävät uudenlaista johtamista.

Kollektiivisuus tuottaa kokemustietoa. Simpsonin ja Connorin (2011) tavoin voidaan nostaa esiin ajattelun muutosta, jossa työntekijöiden tiedon rinnalle nousee asiakkaiden tieto. Beresford ja Salo (2008) toteavat, että kokemustiedon kanssa asiakkaat voivat lähestyä tasavertaisesti ammattilaisia. Kokemustieto asetetaan ammatillisen tiedon rinnalle (Toikko 2012,7).

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni kohdejoukkona ovat lapsiperheiden asiantuntijaverkostot Espoon keskuksen (Espoon aseman seutu, Kirkkojärvi ja Suvela) alueella. Opinnäytetyöni tarkoituksena on kuvata Espoon keskuksen alueen lapsiperheiden toimijoiden välisiä verkostoja ja niiden toimintaa. Tutkimuskysymyksinä ovat 1) millaisia verkostot ovat, 2) mitä uutta tietoa, taitoa, osaamista ja resurssia niistä saadaan sekä 3) miten verkostoja pitäisi kehittää. Opinnäytetyön tulokset auttavat lapsiperheiden toimijoita tulemaan tietoisiksi toisistaan ja toistensa käytännöistä ja yhteistyön mahdollisuuksista sekä lisäävät toimijoiden kiinnostusta yhteisten toimintamallien kehittämiseen.

4.2 Osallistava toimintatutkimus opinnäytetyön lähestymistapana

Välittävät valittavat verkostot –tutkimushankkeen ja opinnäytetyöni tutkimusstrategiana on osallistava toimintatutkimus, jota käytetään yhä enemmän yhteiskunta- ja kasvatustieteellisessä tutkimuksessa erityisesti kehittämishankkeissa.

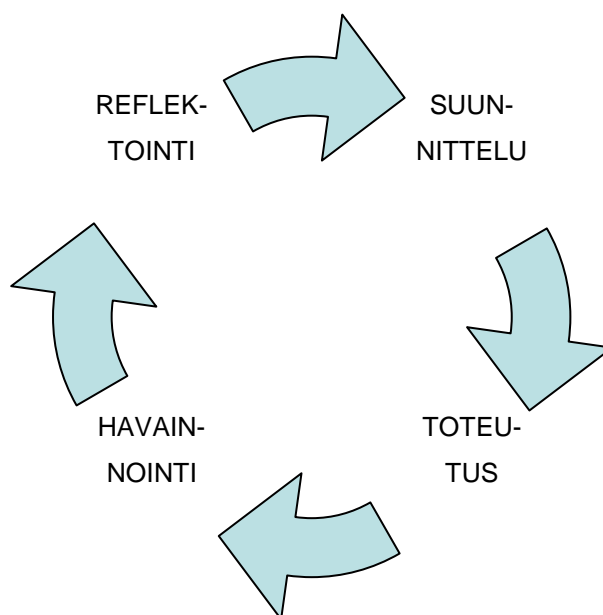
Toimintatutkimus on lähestymistapa, jossa tutkija osallistumalla kiinteästi tutkittavana olevan kohdeyhteisön elämään pyrkii yhdessä kohdeyhteisön jäsenten kanssa ratkaisemaan jotkin ratkaistaviksi aiotut ongelmat, saavuttamaan yhdessä kohdeyhteisön jäsenten kanssa asetetut tavoitteet ja päämäärät (Heikkinen & Jyrkämä 1978, 39). Toimintatutkimuksessa tuotetaan tietoa käytännön kehittämiseksi ja kehitetään käytäntöjä entistä paremmiksi. Toimintatutkimus kohdistuu vuorovaikutukseen pohjautuvaan sosiaaliseen toimintaan. Myös suunnittelutyössä, jossa pyritään parannuksiin tai uudistuksiin, toimintatutkimuksen keinoja voidaan hyödyntää tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti Toimintatutkimuksen analyysitasoja voivat olla esimerkiksi ryhmien väliset suhteet ja alueellinen verkosto, jossa esimerkiksi kehitetään alueen tai verkostojen yhteistä strategiaa. Toimintatutkimukselle on ominaista myös syklisyys, jossa yh-

teen suunnitelmaan perustuvasta kokeilusta kehitetään uusi suunnitelma. Tutkimus ja suunnittelu etenevät käsi kädessä, jolloin sovellukset ovat heti ja vaiheittain evaluoitavissa (Heikkinen ym. 2006, 16, 18 -19; Vilkkä 2011).

Osallistavaa toimintatutkimusta kutsutaan myös kriittiseksi toimintatutkimukseksi, koska siinä on tavoitteena osallistujien valtaistuminen yhteisen dialogin, vuorovaikutuksen ja oppimisen kautta. Osallistaminen ymmärretään siten, että mahdollisimman moni yhteisön jäsen osallistuu aktiivisesti tutkimukseen ja kehittämiseen. Tutkimuskohteena olevat ihmiset ovat mahdollisuuksien mukaan mukana tutkimuksen kaikissa vaiheissa, suunnittelussa, aineiston keruussa sekä tulkintojen ja päätelmien tekemisessä. Tällöin toteutuu osallistaminen, läpinäkyvyys, ja avoin dialogi tutkijoiden ja käytännön toimijoiden kesken (Heikkinen ym. 2006, 19, 32 - 33). Opinnäytetyössäni on osallistettu Espoon keskuksen alueen lapsiperheiden parissa toimivia asiantuntijoita ja toimijoita, myös omassa työyhteisössäni Espoon tuomiokirkkoseurakunnassa. Heille on kerrottu opinnäytetyöstä, heitä on haastateltu ja he ovat myös osallistuneet opinnäytetyön julkistamistilaisuuteen. Tilaisuudessa on käyty keskustelua opinnäytetyön aiheesta ja tuloksista sekä tuotu esiin omassa ajattelussa tapahtuneita muutoksia verkostoitumiseen, verkostotyöhön, verkostomaiseen työtapaan ja yhteistyöprojekteihin liittyen.

Toimintatutkimuksessa pyritään reflektiivisen toiminnan avulla toiminnan kehittämiseen. Reflektoinnissa voidaan pohtia totuttujen ajattelu- ja toimintatapojen perusteita. Esimerkiksi eri yhteisöjen käytänteitä ja ajattelutapoja voidaan tarkastella uudessa valossa ja omaksua uudenlaisia tapoja ajatella, keskustella ja kehittää toimintaa. Huippuosaaminen edellyttää kykyä reflektiiviseen ajatteluun. Laadukkaan työn taustalla reflektoinnin osaaminen on ratkaiseva tekijä. Toiminnassa on usein hiljaista tietoa. Ihmiset eivät osaa sanoittaa ja kuvailla mitä he oikeastaan tekevät. Oppiminen tehostuu, kun osaamista pyritään tietoisesti ajattelemaan ja siitä keskustelemaan. Reflektiivisessä prosessissa liikutaan toiminnan aikana, välissä ja jälkeen sanattoman ja sanallisen tiedon välimaastossa niin, että toiminnasta opitaan koko ajan jotakin uutta. Toimintatutkimus voidaan mieltää itsereflektiiviseksi kehäksi, missä toiminta, sen havainnointi, reflektointi ja uudelleen suunnittelu seuraavat toisiaan. Toteutusta havainnoidaan ja reflek-

toidaan käytännön aikana ja sen päätyttyä. Kokemusten pohjalta suunnitellaan uutta, entistä parempaa toimintatapaa. (Heikkinen ym. 2006, 19, 32 - 35).

Kuvio 1: Toimintatutkimuksen sykli (Heikkinen ym. 2006, 35)

Toimintatutkimuksessa ymmärrys ja tulkinta lisääntyvät vähitellen prosessissa. Sosiaalisessa toiminnassa ilmiöt ovat jatkuvassa muutoksessa ja sosiaalisen maailman ymmärtäminen on jo sinänsä jatkuva prosessi. Perinteinen tieteellinen tutkimus pyrkii kuvaamaan lainalaisuuksia, jotka pätevät aina, joka paikassa riippumatta havainnoitsijasta. Toimintatutkimus on intentionaalinen prosessi ja tiettyyn aikaan ja paikkaan liittyvät toiminnan ketju, jossa tapahtumat seuraavat toisiaan. Sen tehtävänä on muuttaa todellisuutta sitä tutkimalla sekä tutkia todellisuutta sitä muuttamalla. Kehittämishankkeessa toimintatutkimuksessa on useita syklejä, jotka muodosta spiraalin. Toimintatutkimukseksi kuitenkin riittää yksikin sykli kun se tuottaa uutta ja merkittävää tietoa, joka auttaa kehittämään käytänteitä. (Heikkinen ym. 2006, 35, 80 - 84). Opinnäytetyöni on yksi sykli, jonka tarkoituksena on ollut tuottaa tietoa Espoon keskuksen alueen lapsiperheiden toimijoille ja välittävät valittavat verkostot hankkeelle ja siten vaikuttaa työtoiminnassa ja alueen kehittämisessä. Opinnäytetyössäni osallistujat ovat osallistuneet tiedon tuottamiseen haastatteluissa sekä julkistamistilanteessa, jossa heillä on ollut mahdollisuus arvioida tuloksia, keskustella niistä ja kertoa kehit-

tämideoistaan sekä siitä, millainen kokemus heillä on ollut osallistua tutkimusprosessiin. Tätä tietoa on käytetty opinnäytetyön pohdintaosuudessa.

Osallistava toimintatutkimus edustaa kriittistä paradigmaa. Sen perusolettamus on, että on olemassa ulkoinen todellisuus, joka on historiallisesti kehittynyt ja se muodostuu sosiaalisista ja institutionaalisista rakenteista. Tutkijan tavoitteena on edistää suotuisia sosiaalisia muutoksia tiedontuotannon avulla (Nelson & Pril-lentensky 2005). Espoon keskuksen alueen historia ja yhteiskunnallinen kehitys ovat vaikuttaneet siihen, millainen alue on tänään ja millaisia erityispiirteitä siellä on. Lapsiperheiden asiantuntijoiden verkostot ovat kehittyneet ja kehittyvät ajan ja yhteiskunnan muuttuessa.

4.3 Teemahaastattelu opinnäytetyön tiedonhankintamenetelmänä

Haastattelu on tiedonkeruumenetelmänä hyvä silloin kun tutkittavilta halutaan saada selville, mitä he ajattelevat, tuntevat, kokevat tai uskovat (Hirsjärvi ym. 1998, 184). Haastattelu on tutkijan ja tutkittavan henkilökohtaista kosketusta edellyttävää toimintaa, jossa pitäydytään tiettyihin aiheisiin. Teemahaastattelu tarkoittaa puolistrukturoitua eli puoliksi jäsennehtyä haastattelurunkoa, joka mahdollistaa väljyyttä keskusteluun tietyn kontekstin puitteissa. Aineiston keruun apuna käytetään usein ääninauhoitusta tai videointia. Lisäksi haastattelun aikana suositellaan tehtäväksi muistiinpanoja (Anttila 2007,124,125). Teemahaastattelu on keskustelua, jolla on ennalta päätetty tarkoitus. On tärkeää, että haastattelun rakenne pysyy haastattelijan hallinnassa. Teemahaastattelujen etu on siinä, että kerättävä aineisto rakentuu aidosti haastateltavan henkilön kokemuksista. Tutkijan etukäteen suunnittelemaat vastaukset eivät rajaa kertyvää aineistoa, mutta tutkijan etukäteen valitsemaat teemat kuitenkin sitovat aineiston tutkimusongelmaan (Tilastokeskus 04/03).

Tuomen ja Sarajärven mukaan (2002, 87- 88) laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että haastateltavaksi jotakin ilmiötä kuvaamaan tai toimintaa ymmärtämään valitaan henkilöitä, joilla on tutkittavasta asiasta mieluusti mahdollisim-

man paljon tietoa tai kokemusta. Laadullisessa tutkimuksessa eivät pyrkimykseenä ole tilastolliset yleistykset.

Opinnäytetyöni tiedonhankintamenetelminä ovat teemahaastattelut sekä haastateltavien piirtämät verkostokartat. Haastattelujen haastattelurunkona on käytetty Välittävät Valittava Verkostot - hankkeen hanketyöryhmän tekemää teemahaastattelurunkoa hankkeen tutkimuskäyttöön. Haastateltavien piirsivät myös verkostonsa paperille verkostokartoiksi. Olen pitänyt tutkimuspäiväkirjaa, jota olen hyödyntänyt analyysissä, pohdinnassa ja kirjoittamisessa. Opinnäytetyön tiedonhankintaa ja tulosten analyysia ovat tukeneet tutkimushankkeen tapaamiset ja Espoon keskuksen alueella pidetty yhteisöpaja, johon olen osallistunut työni puolesta.

Aineisto on kattava silloin kun aineiston määrä on riittävä suhteessa analyysin pohjalta esitettyihin tulkintoihin. Aineiston kattavuuteen liittyy kylläntyminen, joka tarkoittaa, että tietoa kerätään niin kauan kunnes uutta tietoa ei enää kerry. Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan harkinnanvaraisesta otoksesta, jolla tarkoitetaan, että yleensä tutkittavat valitaan tutkijan asettamien kriteereiden perusteella. Tutkittavia voidaan etsiä esimerkiksi jo olemassa olevien kontaktien avulla, niin kutsutulla lumipallotekniikalla. Tällöin tutkimukseen osallistuvilta pyydetään vinkkejä muista soveltuvista osanottajista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Saadakseni vastauksia tutkimuskysymyksiini olen haastatellut Espoon keskuksen alueella lapsiperheiden parissa työskenteleviä toimijoita lumipallotekniikalla. Haastateltavilta kysyttiin haastattelutilanteessa ketkä heidän mielestään olisivat alueella avainhenkilöitä, joita kannattaisi haastatella ja, joilla olisi annettavaa tutkimukselle. Haastatteluja tehtiin yksitoista, joista yksi on ryhmähaastattelu sekä lisäksi kohdejoukkoon kuului kaksi haastattelua tutkimushankkeen aineistosta. Haastateltavia oli yhteensä 22 henkilöä. Toisessa ryhmässä oli mukana viisi haastateltavaa ja toisessa ryhmässä kuusi haastateltavaa. Haastattelut tehtiin eri toimijoiden työpisteissä tai työpaikallani Espoon tuomiokirkkoseurakunnan virastossa. Haastateltavia lähestyttiin sähköpostilla syksyn 2013 ja kevään 2014 aikana, jolloin myös kaikki haastattelut tehtiin. Haastateltaville esiteltiin

sähköpostissa opinnäytetyön yhteys Välittävät valittavat verkostot hankkeeseen. He saivat hankkeen esittelyflyerin ja pyydettyä lisätietona tutkimussuunnitelman, tutkimusluvan ja teemahaastattelurungon. Haastattelut dokumentoitiin äänivideonauhurilla. Haastattelutilanteissa pyrittiin hyvään, rentoon ja luottamukselliseen ilmapiiriin. Koska toimintatutkimuksessa pyritään todellisuuden muuttamiseen, osallistuin itsekin haastattelujen aikana haastateltavien kertomuksiin myönteisillä kommentteilla ja lisäkysymyksillä. Haastateltavat tai haastattelija kahdessa tapauksessa piirsivät verkostonsa paperille verkostokartoiksi. Kartoista ja nauhoista kerättiin tieto Gephi verkostanalyysiohjelmaa varten. Haastattelut litteroitiin sanasta sanaan. Litteroitua oli 244 A4 sivua Calibrilla kirjoitettuna, fonttikoolla 11 ja rivivälillä 1,15.

4.4 Aineistonanalyysi

Laadullisen aineiston analysointi tapahtuu osittain samanaikaisesti aineistonkeruun kanssa. Ongelman, käsitteiden ja määritteiden valinta ja muokkaaminen kentällä on osa analysointiprosessia. Toimintatutkimuksessa sekä tutkijalla, että tutkimukseen osallistuneilla on oma antinsa tutkimusprosessille, menetelmille ja analyysille. Tutkimusprosessi ja analyysi ovat näiden kahden tason synteesi (Vilkkä 2011, 73, 85).

Laadullisen aineiston analysoinnissa yhdistyvät analyysi ja synteesi. Analyyttiläisen prosessin avulla kerätty aineisto hajotetaan käsitteellisiksi osiksi ja synteessin avulla näin saadut osat kootaan uudelleen tieteellisiksi johtopäätöksiksi, jota kutsutaan abstrahoinniksi. Abstrahoinnilla tarkoitetaan tutkimusaineiston järjestämistä siihen muotoon, että sen perusteella tehdyt johtopäätökset voidaan irrottaa yksittäisistä henkilöistä, tapahtumista ja lausumista ja siirtää yleiselle käsitteelliselle ja teoreettiselle tasolle (Vilkkä 2011, 85).

Sisällönanalyysi on menettelytapa, jota käytetään haastatteluaineistojen analysointiin. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan erittelemällä, yhtäläisyyksiä ja eroja etsimällä ja tiivistämällä. Tutkimusaineiston laadullisessa sisällönanalyysissä aineisto ensin pirstotaan pieniin osiin, käsitteellistetään ja lopuksi

järjestetään uudelleen uudenlaiseksi kokonaisuudeksi. Sisällönanalyysi voidaan tehdä aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. Erona on analyysin ja luokittelun perustuminen joko aineistoon tai valmiiseen teoreettiseen viitekehykseen (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95 - 105, 10; Vilka 2011, 92).

Teoria- ja aineistolähtöisen analyysin välimaastossa on teoriaohjaavan analyysi, jossa aineiston analyysi ei suoraan perustu teoriaan, mutta kytkennät siihen ovat havaittavissa. Tällöin aineistosta tehdyille löydöksille etsitään tulkintojen tueksi teoriasta selityksiä tai vahvistusta (Eskola 2001a.; Vilka 2011, 14, 92) Teoriaohjaavaa lähestymistapaa aineistoon voidaan kutsua abduktiiviseksi päättelyksi (Tuomi & Sarajärvi 2002, 99). Perusajatuksena on, että tieteelliset löydöt ovat mahdollisia vain, kun havaintojen teko perustuu johonkin johtoajatukseseen. Aineiston tarkastelua ohjaavat usein tutkijan omat ennakkokäsitykset tai tutkimusaiheeseen liittyvä kirjallisuus. Uutta teoriaa ei synny siis pelkkien havaintojen pohjalta, kuten induktiivisessa päättelyssä tai pelkästään teoriasta kuten deduktiivisessa päättelyssä. Johtoajatus voi olla epämääräinen intuitiivinen käsitys tai pitkälle muotoiltu hypoteesi, jonka avulla havainnot voidaan kohdistaa tiettyihin tärkeiksi oletettuihin seikkoihin. (Grönfors 1982, 33 - 37.)

Litteroidusta aineistosta redusoitiin eli etsittiin tutkimuskysymysten ohjaamana pelkistettyjä ilmaisuja. Pelkistetyn ilmaisun yksikkönä käytettiin lausetta. Litteroitu aineisto käytiin läpi useita kertoja. Eri tutkimuskysymyksiin vastaavat kohdat merkittiin värikoodilla. Tämän jälkeen litteroista poimittiin värikoodatut ilmaukset kukin omiin tiedostoihin. Alkuperäisissä litteroissa olivat haastattelut numeroitu. Numerot seurasivat mukana lauseiden perässä pelkistetyiden ilmauksien erillään poimimisessa, niiden ryhmittelyssä ja alaluokissa. Yläluokkia muodostettaessa numerointi päättyi. Tutkimuskysymykseen, *millaisia verkostot ovat*, ryhmiteltyjä pelkistettyjä ilmaisuja tuli yhteensä 53 A4- koon arkkia. Tutkimuskysymykseen *miten verkostoja pitäisi kehittää* arkkeja tuli 34 kappaletta ja tutkimuskysymykseen *mitä uutta tietoa, osaamista ja resursseja verkostoista saadaan* arkkeja tuli 16.

Seuraavassa on esimerkki aineiston redusoinnista:

Alkuperäinen ilmaisu:

*” ja verkostotyön ongelma on monesti se se jää melkein sitten tota melkein käsittämättömäksi joskus tai se jää puuhasteluksi tai, et siin on sellasia ongelmia myös se tärkeätä, että tässä on kun nykyään on kirjoitettu siis Espoo strategia Espoo tarinan muotoon niin mihin tää verkostoyhteistyö kuinka se tukee tavallaan tän koko Espoo tarinan syntymistä, niin tuota ä se on tärkeätä tärkeätä muistaa myös et se ei oo vaan niinkun kahvittelua tai yhteisiä lounaita vaan”
H3*

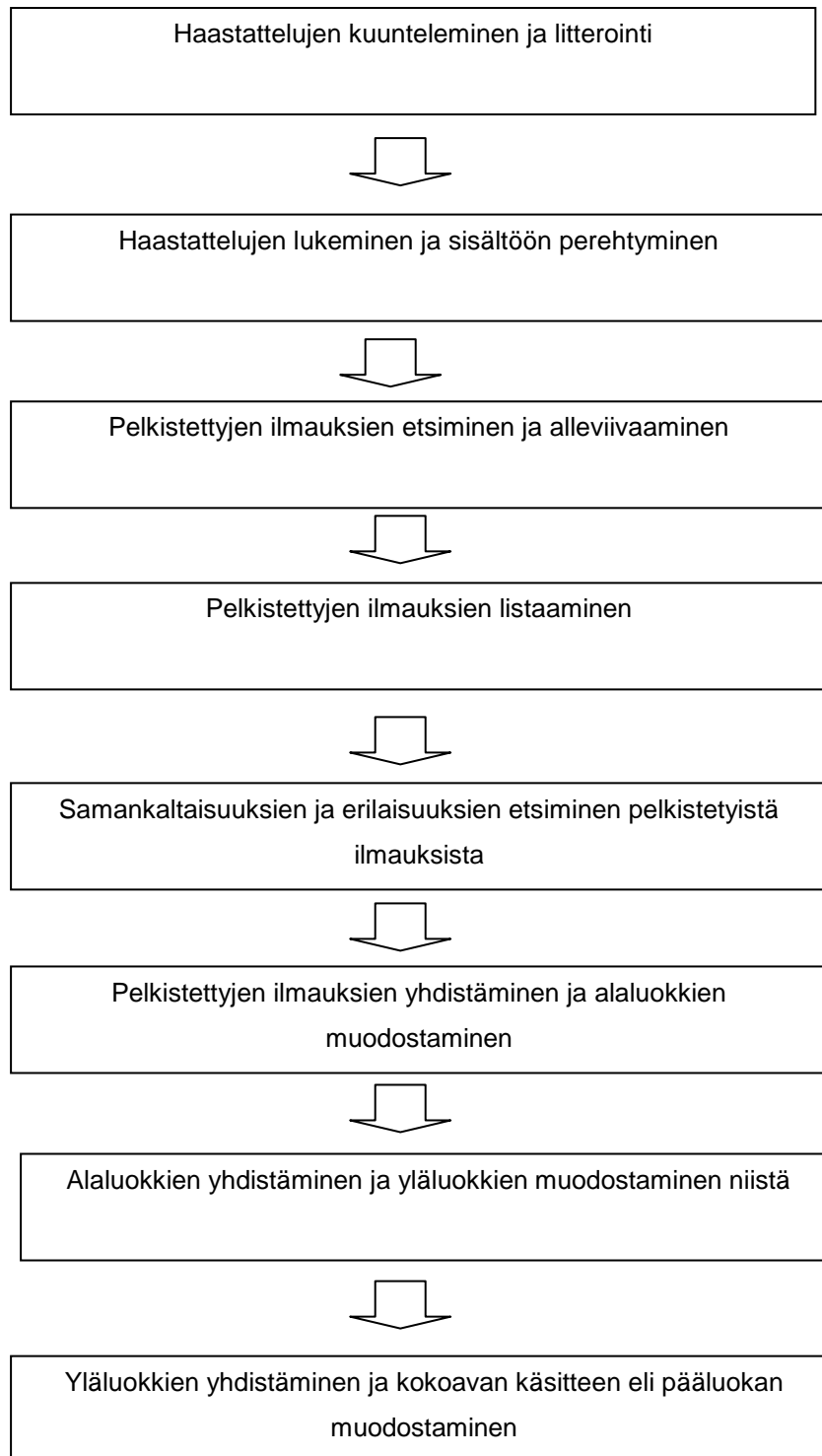
Pelkistetyt ilmaisut:

” verkostotyön ongelma on monesti se jää puuhasteluksi”H3

” tärkeätä, et ei oo vaan kahvittelua tai yhteisiä lounaita” H3

Seuraavaksi aineisto klusteroitiin eli pelkistetyt ilmaukset ryhmiteltiin alaluokiksi. Ryhmittelyssä aineistoa käytiin läpi useita kertoja. Alaluokkia muodostettaessa etsittiin tarkasti samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 112 - 113). Saman sisältöisille pelkistyksille luotiin niitä kuvaavat alaluokkien nimet ja ne järjestettiin yläluokiksi samankaltaisuuden perusteella. Yläluokkien nimet nousivat aineistosta.

Aineiston klusterointia seuraa abstrahointi, jossa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja tiedon perusteella muodostetaan teoreettiset käsitteet eli pääluokat (Tuomi & Sarajärvi 2009, 114). Seuraavassa kuviossa on esitetty aineiston sisällönanalyysi vaihe vaiheelta. Aineiston luokittelu on nähtävissä liitteessä viisi.

Kuvio 2: Teoriaohjaavan sisällönanalyysin eteneminen

Verkostoja voidaan tutkia ja kuvata rakenteellisen verkostanalyysin avulla. Tällä pyritään ilmiöiden välisten suhteiden erittelyyn. Verkostanalyysin kohteena eivät ole vain havaintoyksiköiden ominaisuudet vaan myös havaintoyksiköiden väliset yhteydet. (Mattila & Uusikylä 1999,7).

Haastateltavien piirtämistä verkostokartoista piirrettiin graafisesti kuva Gephi – verkostanalysohjelman avulla. Ohjelmaan syötettiin haastatellut toimijat ja heidän mainitsevat verkostokumppanit.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia arviointitapoja. Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa tulosten luotettavaa toistettavuutta. Reliabelius voidaan todeta esimerkiksi siten, että kaksi arvioijaa päätyy samaan tulokseen. Validius tutkimuksessa tarkoittaa menetelmän kykyä mitata tavoiteltua asiaa niin kuin on ollut tarkoitus. Joskus tutkittavat saattavat vastata eri asioihin kuin esimerkiksi on ollut tarkoitus kysyä (Hirsjärvi ym. 2009, 231 - 232; Tuomi & Sarajärvi 2009, 131 - 134). Laadullisessa tutkimuksessa validius tarkoittaa kuvauksen ja siihen liitettyjen tulkintojen yhteensopivuutta. Sitä kohentaa tutkijan tarkka kuvaus tutkimuksen toteuttamisesta. Aineiston tuottamisen olosuhteet tulee kertoa totuudenmukaisesti ja selvästi (Hirsjärvi ym. 2009, 231-232; Tuomi & Sarajärvi 2009, 135-138).

Yksi ongelmallisimmista asioista kvalitatiivista tutkimusta tarkasteltaessa on validiteetin osoittaminen. Validiteetti osoittaa, kuinka pitkälle analyysissä käsitellyt indikaattorit ilmaisevat sitä, mitä niiden on tarkoitus ilmaista. Validiteetti voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen validiteettiin. Sisäistä validiteettia on tutkimuksessa, jossa eri teoreettisten ja käsitteellisten määritteiden suhde toisiinsa on looginen. Ulkoinen validiteetti ilmaisee teoreettisten ja johtopäätösten ja empiirisen aineiston välisen suhteen. Se on yksinkertaisesti vain hypoteesien todentamista. Haastattelututkimusta tehtäessä aineisto on ulkoisesti validia silloin, kun haastateltava on antanut totuudenmukaisia tietoja kyseisistä asioista (Vilka 2011, 104 - 105).

Laadullisin menetelmin kerätty tieto on tutkijakohtaista eli tutkija itse on tärkein tutkimusväline. Tällöin tutkimusaineistoa tarkastellaan subjektiivisista lähtökohdista. Vilkan (2011, 105) mukaan subjektiivisen tiedon merkittävyyteen vaikuttavat aika, paikka, sosiaalinen tilanne, kieli ja intiimiys. Ainoa tapa osoittaa tutki-

muksen validius on kertoa tutkimusraportissa yksityiskohtaisesti kaikki, minkä oletetaan helpottavan tutkimuksen itsenäistä arvioimista. Laadullisen tutkimuksen validius perustuu tutkimusprosessin yksityiskohtaiseen kuvaamiseen.

Laadullisessa tutkimuksessa luottavuudessa on keskeinen tekijä aineiston luokittelussa. Lukijalle tulee selkeästi kertoa luokittelun perusteet ja kulku. Tulosten tulkinnassa tulee esittää teoreettiset perustelut tulkinnalle, jotta lukijalla on mahdollisuus seurata tulosten tulkintaa. Lukijaa voi auttaa jos tuloksia rikastutetaan suorilla lainauksilla (Hirsjärvi ym. 2009, 233).

Opinnäytetyössäni on tutkimuksen pohjana käytetty välittävät valittavat verkostot – hankkeen teemahaastattelurunkoa. Runko perustuu hankkeen tutkimussuunnitelmaan ja vastaavaa hankkeen tutkimuskysymyksiin. Haastattelurungossa oli myös kysymyksiä, jotka liittyvät opinnäytetyöni tutkimuskysymysten aiheisiin. Haastattelurunko on ollut ilmeisen onnistunut sillä haastattelujen sisällöistä tehty sisällönanalyysin pääluokat eli käsitteet ovat samankaltaisia lomakkeen teemojen kanssa. Olen pitänyt tutkimuspäiväkirjaa, jota olen hyödyntänyt analyysissä ja tulosten tarkastelussa. Opinnäytetyön prosessin tukena ovat olleet opinnäytetyön seminaarit sekä Välittävät valittavat verkostot - tutkimushankkeen tapaamiset. Välittävät valittavat verkostot –hanke on syksyllä 2013 saanut Espoon kaupungilta luvat sosiaali- ja terveystoimen sekä varhaiskasvatuksen työntekijöiden haastatteluun edellyttäen työyhteisöjen ja työntekijöiden henkilökohtaisella suostumuksella. (Liitteenä oleva ei kata kuin edellisen toimen).

Tutkimuksen validiutta voidaan tarkentaa käyttämällä tutkimuksessa useita menetelmiä, joita kutsutaan triangulaatioksi. Triangulaatio voi tarkoittaa useampaa käytettyä menetelmää tutkimuksessa tai sitä, että tutkimukseen osallistuu useampia aineistonkerääjiä (Hirsjärvi ym. 2009, 233; Tuomi & Sarajärvi 2009, 140).

Opinnäytetyössäni aineistosta kaksi haastattelua on Välittävät valittavat verkostot –hankkeen tutkijoiden tekemiä. Olin toisessa haastattelussa mukana. Aineistoa on kuvattu piirtämällä graafi verkostosta Gephi analyysimenetelmällä ja haastattelut on litteroitu sisällönanalyysi menetelmällä.

Laadullisessa tutkimuksessa on ajateltava eettisten kysymysten keskeisyyttä erityisesti siksi, että monet tiedonhankintakeinot ovat vapaamuotoisia ja muistuttavat usein arkista vuorovaikutusta. Tutkijan asema laadullisessa tutkimuksessa on valta-asema, jolloin tutkittavan väärin kohteleva erittäin vahingoittavaa. Tutkimusasetelman eettisiä kysymyksiä on pyrittävä pohtimaan huolellisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 122).

Haastateltavien identiteetti on pyritty häivyttämään tutkimusaineistosta niin, että missään kohtaa ei ole tunnistettavissa kenestä on kysymys. Aineisto on säilytetty ulkoisella kovalevyllä ja kaikki aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Olen ollut mukana sekä tutkimuksen tekijänä, yhdessä haastattelussa, että toimijana alueella. Olen pyrkinyt asettumaan avoimin ilman ennakkokäsityksiä mielin kunkin haastatellun kertomaan sekä analyysin tekemiseen, vaikka minulla on ollut useita rooleja opinnäytetyöhön ja tutkimuksen aihealueeseen liittyen.

Tutkimuskohdetta valitessani olen ajatellut tutkimuksen tekemisen ja aiheen palvelevan Espoon keskuksen alueen lapsiperheiden parissa toimivia, Espoon seurakuntien varhaiskasvatuksen ja perhetyön kehittämistä ja koko seurakuntatyön kehittämistä. Espoossa on aloitettu vahvasti alueellisen verkostoyhteistyön ja yhteistoiminnan kehittäminen. Mielestäni seurakunnan olisi hyvä päästä seuraamaan omalla alueellaan tehtävää hanketta. Omat ajatukseni ovat vahvistuneet opinnäytetyön prosessin myötä siitä, että hankkeessa mukana oleminen on tuonut paljon asiantuntemusta myös seurakuntien työntekijöille sekä näkökulmaa tutkimukselliseen kehittämistyöhön.

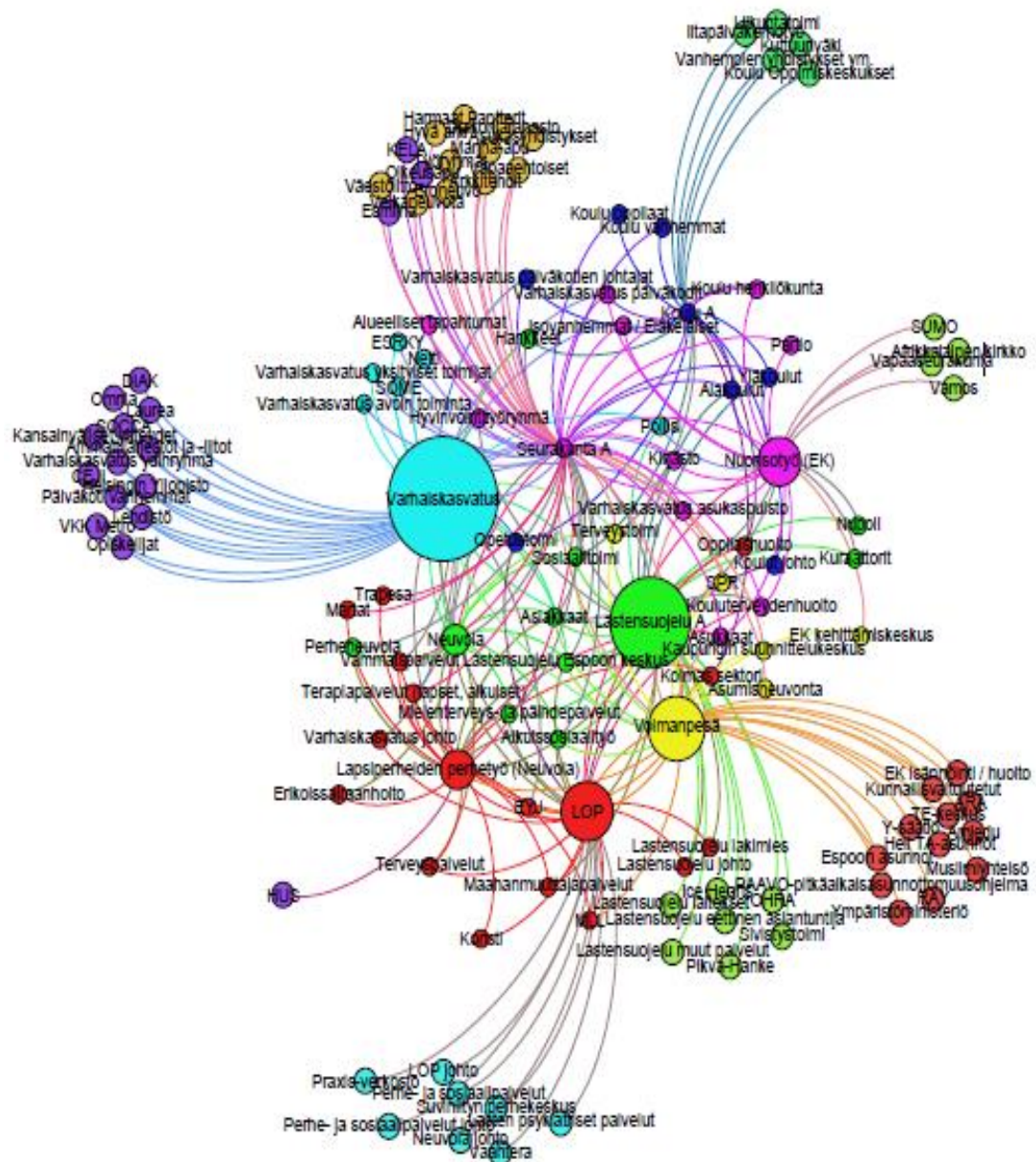
5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuskysymykset olivat 1) Millaisia lapsiperheiden verkostot ovat, 2) mitä uutta tietoa, osaamista tai resurssia verkostoista saadaan sekä 3) miten verkostoja tulisi kehittää. Verkostojen suhteet ja etäisyydet on kuvattu verkostanalyysillä kuvassa ja teemahaastattelujen vastaukset on luokiteltu pääluokiksi, joka samalla on kokoava käsite. Teoriaohjaajan sisällönanalyysin tulokset ovat esiteltäviä niin, että pääluokka (kokoava käsite) kirjoitetaan lihavoituna, kyseisen pääluokan yläluokat (joista pääluokka on muodostunut) kursivilla. Alaluokat, joista yläluokat ovat, muodostettu ovat nähtävissä tuloksissa normaalisti kirjoitettuna ja luokiteltuina liitteessä numero 5. Esimerkit alkuperäisistä ilmauksista ovat kirjoitettu kursivilla lainausmerkkien sisään. Lainauksen perässä on haastateltavan numero esimerkiksi H 11 (haastateltava numero 11).

5.1 Lapsiperheiden palvelujen verkosto Espoon keskuksen alueella

Keskeisiä toimijoita verkostoissa ovat päivähoito, neuvola ja koulu, jotka kokoavat lähes kaikki alueen lapsiperheet. Muita keskeisiä toimijoita ovat seurakunnan diakoniatyö, minkä kanssa on monenlaista yhteistyötä, lasten oikeus palveluihin - hanke, hyvinvointiryhmä (HVTR), kirjasto, koulut, asukaspuisto sekä erikseen eri toimijoiden mainitsema ammattiryhmä, vahtimestarit tärkeinä työntekijöinä. *Verkoston avainhenkilöt* ovat verkostojen rakentajia ja keskeisiä toimijoita verkostoissa *aktiivisuutensa* vuoksi.

” Hän on sillai vähän painavammassa roolissa jotenkin täs verkostossa just sen takia, et hän on niin aktiivinen verkostoissa” H 10

Kuvio 3: Espoon keskuksen alueen lapsiperheiden asiantuntijaverkostot

Kuvio 3 esittää visuaalista graafia, joka on laadittu haastateltavien piirtämien verkostokarttojen perusteella. Graafissa verkosto koostuu solmuista ja toimijoiden välisistä linkeistä eli yhteyksistä tai kaarista. Tässä graafissa yhteydet ovat suunnattuja. Yhteydet rakentuvat siitä kenet haastateltu henkilö tuntee ja kenet hän on maininnut verkostokartassaan.

Verkoston otanta on tehty lumipallo-otannalla, mikä tarkoittaa, että haastateltava on maininnut mielestään sellaisia avainhenkilöitä liittyen tutkimuksen aiheeseen keitä hänen mielestään kannattaisi haastatella. Graafi kuvaa sellaisia yhteyksiä, joita on mainittu. Keskeiseksi ja usein mainitut toimijat sijoittuvat keskele kuviota ja näkyvät suurempina solmuina. Etäämmällä olevat toimijat sijoittuvat graafissa reunalle ja näkyvät pienempinä solmuina. Selkeyden takia seurakunnan toimijoiden parissa tehdyt haastattelut on yhdistetty kuvassa yhdeksi toimijaksi.

Graafista voidaan nähdä solmujen koosta ja keskeisestä paikasta, että keskeisiä toimijoita ovat varhaiskuvatus, neuvola, lasten oikeus palveluihin LOP, Voimanpesä - hanke ja kaupungin nuorisotyö. Ne ovat sijainniltaan keskeisiä ja heillä paljon kahdensuuntaisia toimijoita, Muut toimijat ovat kooltaan jääneet melko pieniksi verrattuna vaikka varhaiskasvatukseen. Näitä toimijoita ei ole mainittu niin usein kuin isommiksi muodostuneita toimijoita. Ryppäät, jotka jäävät eri toimijoista reuna-alueille, ovat sellaisia toimijoita, jonka on maininnut ai-noastaan yksi toimija.

Verkostojen suhteita kuvasi *verkostoyhteistyön läheisyys ja tiiviys*. Verkostoyhteistyö on kiinteää ja läheistä, tärkeää ja vahvaa ja joidenkin kanssa jopa vaihdetaan työntekijöitä eri toimialojen kesken. Verkostokumppaneita kuvailtiin myös itsestään selvinä ja pitkäaikaisina. *Tiivistä yhteistyö* oli silloin kun se oli säännöllistä ja viikottaista. *Etäistä yhteistyötä* tehtiin esimerkiksi kuukausittain ja *satunnaista* se oli silloin kun nähdään kerran tai kaksi vuodessa. *Verkostot* ovat *erilaisia eri toimijoilla*.

”Joidenkin tahojen kanssa on satunnaisempaa yhteistyö, joidenkin kas enemmän” . H 11

Verkostot ovat **tarpeellisia**. *Verkostoituminen rakentuu tarpeista ja on tarpeellista* työskennellä perheiden parissa yhdessä.

”Kun me saadaan pyyntö, niin sitten mietitään, mikä on se kokoonpano, jolla lähetään perhettä auttamaan. ” H 11

Verkostojen merkitys perustuu siihen, että *työtä ei voi tehdä yksin*. Verkostoilla on yhteiset perheet. Verkostoituminen nähdään niin tärkeänä, että *siihen käytetään resursseja. Verkostoon kuuluminen on merkityksellistä, verkostoissa työskenteleminen on luontevaa ja mahdollistaa asioita..*

”Verkostot on äärimmäisen tärkeä työväline kun ei meillä ole tarkoitus tehdä minkäänkokoista asiaa yksin.” H 8

Verkostot ovat **asiantuntijoiden työn tukena**. Verkostoista saa *tukea asiantuntijuuteen eri tavoin*. Esimerkiksi verkostot toimivat kontakti- ja peilauspintoina ja verkostoilla on monenlaista asiantuntijuutta muun muassa monikulttuurisuuteen ja erityisnuorisotyöhön liittyen. Verkostot *tutustuttavat ja tuovat tietoisuutta muista toimijoista*. Kun on tuttu ja lähellä on helppoa keskustella. Tutustuminen auttaa myös yhteyksien solmimisessa.

”Laajentaa sitä omaa näkökulmaa asioihin, oppii katsoa eri kulmasta asioita laajemmin” H 13

Yhteistä verkostomaista työskentelytapaa rakennetaan hakemalla yhteistyön tapoja, tekemällä yhteisiä linjauksia ja kehittämällä verkostomaisia toimintamalleja. *Verkostotyöllä ja yhteisymmärryksellä on tuloksiin*. Yhteinen ymmärrys on lisääntynyt ja on päästy sopimaan yhteistä asioista. *Verkostoyhteistyö toimii hyvin*. Sen merkinä on, että kaikki otetaan mukaan, tehdään yhteistyötä ja kutsutaan kaikkia yhteisiin tilanteisiin. *Verkostoyhteistyö on yhdistänyt eri sektoreita* ja verkostoyhteistyön kautta on rakentunut suhteita muihin sektoreiden yhdistymisen lisäksi. *Verkostotyöllä luodaan yhteistä hyvää*.

”Mä aattelen, että tässä on rakentunu hirveesti semmostaa yhteistä” H 10

”On löydetty keskeisiä yhteisiä asioita” H 1

Onnistuneen verkostotyön kulmakiviä ovat dialogisuus, luottamus, kohtaaminen ja aika sekä aktiivinen ote. *Onnistuneessa verkostotyössä* on ollut laaja verkosto, selkeät tavoitteet, hyvä rakenne, osaamista ja työskentely on hyvin johdettua. *Tiedolla* on verkostotyön onnistumisessa myös tärkeä merkitys. *Alueen asukkaiden aktiivinen toiminta* on osa onnistunutta verkostotyötä.

”Vuorovaikutus on hirveän tärkeää” H 2

Verkostojen toimintaa konkreettisesti kuvaavat erilaiset yhteiset toiminnot, joita ovat esimerkiksi tapahtumat ja 7-luokkien ryhmätykset. Toimijoilla on yhteisiä tiloja ja niihin liittyviä käytännönasioita.

”Ollaan mukana erilaisissa tapahtumissa. Meil on ainakin kolme neljä vuodessa missä me ollaan tuolla torilla tai Espoon keskuksessa” H 13

Verkostojen erilaisia toiminnan foorumeja ovat erilaiset kokoukset ja työryhmät, kotikäynnit, kirkolliset toimitukset ja messut, päivänavaukset, hankkeet ja pilotit. *Puhelimen ja verkon välityksellä* hoidetaan isoa osaa verkostotyöstä.

”Vuosien varrella koottu erilaisia verkostotapaamisia” H 2

5.2 Verkostoitumisen hyödyt

Verkostotyö on tuonut **lisää resursseja ja mahdollisuuksia**. Verkostot mahdollistavat työtä kun ihmisiä voidaan ohjata tarvittaville tahoille eteenpäin. Resursseja voidaan sekä saada, että antaa. Näitä resursseja ovat vapaaehtoiset, diakonia-apu, joustavuus, aika ja kohtaaminen.

”Seurakunta tarjoaa ton resurssin, mahdollisen paikan” H 9

”Diakoniatyön kautta me ollaan saatu niinku tukea perheille” H 7

Verkostotyön tuloksen **yhteinen ymmärrys lisääntyy**. *Yhteys* lisääntyy ja tuloksia saavutetaan hyvällä ilmapiirillä. *Ymmärrys lisääntyi* monella tavalla. Verkostoissa on mahdollista peilata *eri näkökulmia* ja laajentaa niitä.

”Ymmärrys ja tietous siitä, mitä muut tekee, miten ne tekee ja miks ne tekee, tuohan se paljon lisää oman työn arviointiin ja reflektointiin ja suunnitteluun” H 12

Asiantuntijuuteen liittyy *osaamisen vahvistuminen*. Verkostoista saa monenlaista osaamista, *tietoa ja ideoita*. *Asiantuntijuutta* voidaan jakaa muiden toimijoiden kanssa.

”Koko pääkaupunkiseudun varhaiskasvatusosaaminen yhdistyy, kun me päästään saman pöydän ääreen.” H 3

Verkostoissa voidaan toimia **asukas- ja aluelähtöisesti** kun verkostoista saadaan *alueellista tietoa ja tietoa asukkaista*.

”Nää ihmiset, jotka tekee, on lähellä sitä ruohonjuuritason työtä, niin sellasetkin on tavallaan tämmöselle asiantuntijajaiselle tosi tärkeitä, koska on tärkeitä olla hyvä tuntuma siihen, mitä siellä asiakastyössä tapahtuu.” H 10

5.3 Verkostojen kehittäminen

Verkostojen keskeisenä kehittämishaasteena nähtiin, että **asukkaat pitää saada mukaan kehittämään**. *Kehittämiseen* pitää saada *mukaan kaikki asukkaat* ja toimijat ja kehittämistä pitää tehdä asukkaiden näkökulmasta. Haasteena on *monikulttuuristen saaminen tai ottaminen mukaan kehittämään verkostoja*. Monikulttuurisuusosaamiselle on tarvetta. Siksi monikulttuurisia tulisi ottaa enemmän osaksi kehittämistä. *Asukaspalautteen huomioiminen* on yksi keino ottaa asukkaita mukaan kehittämiseen..

”Monikulttuurisuusosaaminenhan on se, mitä tarvittais enemmän, ilman muuta” H 2

”Työn suunnittelussa ja toteuttamisessa on aika paljon toimijoiden, viranhaltijoiden ja näiden työsuhteisten vastuulla, et siin ei oo asukkaat ja asiakkaat ollu mukana tekemässä ja kehittämässä.” H 5

”On ihan turha kehittää palveluja niinkun kuulematta ihmisii, mitä tarvitaan, mitä kaivataan.” H 11

Alueella on erityispiirteitä, jotka tulisi ottaa huomioon. *Alueella perheillä on erityisiä haasteita*: köyhyyttä, eriarvoisuutta, paljon maahanmuuttajaperheitä, työttömyyttä, talousvaikeuksia, lapsilla paljon erityisen tuen tarvetta ja huolta yksinhuoltajista. *Erityisiin haasteisiin tarvitaan resursseja*. Haastateltavien vastauksista voidaan todeta, että resursseja ei ole riittävästi ja, että tarvittaisiin erityistä ammatillista osaamista. Alueen erityisiin haasteisiin tarvittaisiin riittävästi *tukea ennaltaehkäisemään ongelmia*. Ennaltaehkäisevää työtä pitäisi kehittää ja lasten palveluihin pitäisi saada lisää tukiverkostoja.

”Tällainen tukiverkosto niin sen mä toivoisin, et siellä olis enemmän resursseja niiden lasten auttamiseen, joilla menee huonosti.” H 1

”Lapsiperheiden työssä pitää olla voimavaroja auttaa ja kehittää pienissä murheissa, ettei ne menis niin isoiks.” H 2

Kolmantena **kehittämistarpeena on yhteistyön näennäisyys**. *Kehittämiskohteenä nähdään yhteinen tahto tehdä yhteistä työtä yhteistyössä*. Tämä vaatisi yhteistä tahtotilaa, uudenlaista tapaa tehdä yhteistyötä ja ymmärryksen lisääntymistä dialogisuuden kautta. Toimijoita pitäisi tuntea paremmin ja yhteistyötä pitäisi selkeyttää. Yhteinen näkemys ja tavoite puuttuvat, yhteistyöhön on pitkä matka ja yhteistyö ovat näennäisiä. Verkostokokoukset eivät toimi, verkostoja valikoidaan ja niissä toimitaan joidenkin ehdoilla. Yksi kysymys oli, että mitä yhteistyö voisi olla. *Yhteistyön näennäisyydessä on toimijoiden ja toimintakäytäntöjen erilaisuus haastavaa*. Haastetta tuovat myös toimijoiden erilaiset toimi-

jatasot, erilaiset koulutustaustat, ennakkoluulot toisia toimijoita kohtaan, salassapitokysymykset sekä verkostojen hahmottamisongelmat.

”Vaikka on aika paljon yhteistyökumppaneita niin yhteistyö on kuitenkin vielä melko ohutta.” H 13

Palvelut ovat pirstaleisia. *Palveluiden saatavuudessa on kehitettävää.* Palvelut ovat etäällä, niiden saatavuudessa on ongelmia, palveluiden kehittäminen on lokeroitunutta, toimijat toimivat omilla sektoreillaan ja toimijoidenkin saavutettavuudessa on kehitettävää. *Apua pitäisi saada yhdestä paikasta.* Palveluiden hajanaisuus ja toimijoiden sektoroituneisuus ovat haaste avunhakijalle. Pitäisi päästä irti poislähtämisen kulttuurista. Apua tulisi saada yhdestä paikasta ja palveluita pitäisi kehittää yhdessä.

”Sieltä löytyy musta aukko, josta tuntuu, et kukaan ei vastaa oikein kenellekään” H 8

Myös **tiedonkulun kehittäminen** nähtiin tarpeellisena. *Koordinointia ja tiedonkulkua pitäisi kehittää.* Yhteistyön organisoimisessa ja koordinoinnissa on myös kehitettävää.

”Mitkä tavat olis niin, että osaaminen ja tiedonjako onnistuisi mahdollisimman helposti.” H 3

Alueelliset vaikutukset asukkaiden elämään tulisi myös huomioida osana verkostojen kehittämistä. *Asuinalueen maineen parantaminen* tarvitsee kehittämistä. Alueella pitäisi vahvistaa myönteistä kaupunginosaidentiteettiä. Asuinalue vaikuttaa alueen ihmisiin. *Päätäjien tulee kantaa vastuuta alueesta ja asukkaista.* Päätäjät voisivat tulla lähemmäs asukkaita. Asukkaiden elämää hankaloittavat kaupunkitasoiset päätökset. Asuminen tuo haasteita. *Asukkaiden pula yhteisistä tiloista* tulisi ottaa huomioon verkostojen kehittämisessä. Alueelle toivotaan asukastaloa, yhteistiloja asukkaiden käyttöön sekä monitoimijatiloina. Alueellinen kehittämiskohde on myös *yhteisöllisyyden kokemisen mahdollista-*

minen. Asukkailla tulisi olla mahdollisuuksia ihan tavalliseen tekemiseen ja yhteisöllisyyden kokemiseen.

”Espoon keskus sitä ja tätä, niin mä on jo pitkään ollu kyllästyny siihen.” H 4

”Välillä mietittiin tällaista positiivista diskriminaatiota, et yritettiin jotenkin antaa enemmän tälle alueelle” H 3

”Miten sitä saatais niinkun lähennettyä tuonne päättäjiin. ” H 7

”Meil ei oo sellaista selkeää tilaa, se on musta aika keskeinen ongelma. ” H 12

6 TULOSENTARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyössäni tutkimuskysymyksinä olivat: (1) millaisia ovat verkostot, (2) mitä uutta tietoa, osaamista ja resursseja verkostoista saadaan sekä (3) miten verkostoja tulisi kehittää. Aineisto oli laaja ja sisällön analyysin tuloksena syntyi 20 pääluokkaa. Seuraavassa tarkastelussa olen nostanut esille tärkeimpiä ja keskeisempiä tuloksia. Ne ovat asioita, jotka tutkimusaineiston lisäksi ovat nousseet keskusteluihin Välittävät valittavat verkostot –tutkimushankkeen työpajassa, alueella ihmisten parissa, omassa työssäni alueella perhetyönohjaana sekä alueellisissa verkostotapaamisissa ja joita olen kirjannut tutkimuspäiväkirjaani (Tutkimuspäiväkirjat).

Vastauksina tutkimuskysymykseen millaisia verkostot ovat, nousivat keskeisiksi toimijoiksi verkostoissa varhaiskasvatus, neuvola ja koulu, jotka kokoavat päivittäin lähes kaikki alueen lapsiperheet sekä seurakunnan diakoniatyö. Myös Lasten oikeus palveluihin (LOP), Voimanpesä ja kirjasto olivat keskeisiä toimijoita.

Varhaiskasvatus näyttäytyy myös verkostoa kuvaavassa graafissa (kuvio 3) erittäin keskeisenä toimijana. Varhaiskasvatus onkin ollut Espoossa mukana monissa lapsiperheiden kehittämisen hankkeissa sekä erilaisissa yhteistyökuvioissa useiden toimijoiden kanssa. Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa (VASU) on valtakunnalliset espoolaiset linjaukset huomioitu huolellisesti. ”Laadukas varhaiskasvatus on monimuotoista toimintaa, joka edellyttää eri tahojen yhteistyötä. Verkostoyhteistyötä tehdään varhaiskasvatuksen linjausten mukaisesti koko laajan lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa ja tarvittaessa seudullisesti. Keskeisiä yhteistyötahoja ovat opetus-, sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikuntatoimi, yksityiset palveluntuottajat, seurakunnat, järjestöt, oppilaitokset ja sosiaalialan osaamiskeskukset, joiden kanssa tulee sopia yhteistyökäytännöistä ja periaatteista. Verkostotyöskentelyn tavoitteet ja toteuttamistavat kirjataan kunnan ja yksikön varhaiskasvatussuunnitelmaan” (VASU 2013, Espoo, 41).

Keskeisiä toimijoita oli myös kirkon diakoniatyö, josta saatiin esimerkiksi taloudellisia lisäresursseja. Espoon seurakuntien strategian (2010 - 2015) vision mu-

kaan seurakunnat toimivat heikossa asemassa olevien puolesta ja torjuvat diakonisin toimenpitein syrjäytymistä yhdessä kaupungin ja muiden toimijoiden kanssa. Espoon seurakuntien työ on yhteisvastuullista ja tuo rohkeasti esiin seurakuntien roolia yhteiskunnan tärkeänä toimijana.

Espoon tuomiokirkkoseurakunnan seurakuntasuunnitelmassa (2010-2015) Maastokartassa kerrotaan, että yhteistyö Espoon kaupungin kanssa on laajaa ja monipuolista. Seurakunnat toimivat heikossa asemassa olevien puolesta ja torjuvat diakonisin toimenpitein syrjäytymistä yhdessä kaupungin ja muiden toimijoiden kanssa. Erityisesti taloudellisen taantuman aikana diakoniatyö tukee aineellisesti ja henkisesti niitä, jotka eivät itse osaa hakea etuuksiaan. Visiona on puhua julkisuudessa niiden puolesta, joiden ääni ja hätä eivät kuulu sekä pitää yllä yhteiskunnallista arvokeskustelua syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja polarisaation torjumiseksi. Pyrkimyksenä on vaikuttaa siihen, että hyvinvointierojen kasvu pysähtyy. Visiona on myös yhdenmukaistaa ja tehostaa seurakuntien diakoniatyön toimintatapoja ja yhteistyöverkostojen käyttöä. Yhdessä muiden seurakuntien kanssa pyritään lisäämään kaupungin ja seurakunnan hyvinvointityöntekijöiden yhdyspintoja.

Kohtaamisen kirkko 2020 (16, 22 - 23) Suomen evankelisluterilaisen kirkon strategiassa, jota kutsutaan toiminnan suunnaksi, kerrotaan, että kirkon vaikutus suuntautuu sekä jäseniin että ulospäin. Kristillinen seurakunta yhdistää eri kulttuurit, kielet ja sukupolvet. Se luo tilaa järjestöjen, seurojen, organisaatioiden ja viranomaisten yhteistyölle yhteisön hyväksi. Lähimmäisenrakkaudesta nouseva vastuunkanto haastaa toimimaan. Kristillinen palvelu ei rajaudu kirkossa tehtyyn työhön. Kirkko toimii yhteistyössä eri tahojen kanssa yhteisen hyvän puolesta. Lähimmäisenrakkaus ei jaa ihmisiä avunantajiin ja avuntarvitsijoihin. Jokaisella ihmisellä on annettavaa toisille ja jokainen tarvitsee jotain muilta. Kohtaamisen kirkko toiminnan suunnan mukaan yksi tulevaisuuden painopisteistä kirkossa on, että kirkko toimii haavoittuvassa asemassa olevien hyväksi. Tätä toimintaa voidaan suunnitella kysymällä: Miten ihmisten tarpeista saadaan tietoa? Miten uudet avuntarpeet ja avuntarvitsijat tunnistetaan? Miten tarpeisiin vastataan? Kuinka suuri osuus määrärahoistamme kohdistuu auttamistoimintaan? Millä periaatteilla jaamme rahaa? Painopisteenä on myös, että seurakunta yhdistä-

vää avuntarvitsijat ja -tarjoajat. Tätä painopistettä julkaisu lähestyy kysymällä: Miten seurakunta tuo ihmisiä yhteen? Millainen on moniammatillisen yhteistyön asema seurakunnassa? Kuinka toimimme kansalaisyhteiskunnassa? Ketkä ovat yhteistyökumppaneitamme?

Seurakunta on Espoon keskuksen alueella merkittävä toimija. Kirkon, Espoon seurakuntien ja Espoon tuomiokirkkoseurakunnan toiminnan suunnissa ja strategioissa on selkeästi ilmaistu myös yhteinen toiminta ja siihen kannustaminen alueellisissa verkostoissa. On perusteltua, että jatkossa kirkko olisi aktiivisesti luomassa suhteita ympäröiviin asukkaisiin ja toimijoihin sekä olisi omalta osaltaan vastuullisesti edistämässä alueen asukkaiden hyvinvointia.

Lasten oikeus palveluihin –työryhmässä (LOP) on mukana suomenkielinen varhaiskasvatus, sosiaali- ja terveystoimi, neuvolapalvelut ja kouluterveydenhuolto, mielenterveys- ja päihdepalvelut, perheasioiden yksikkö, perheneuvola, vammaispalvelut, sivistystoimi, maahanmuuttajapalvelut ja lastensuojelupalvelut. Tämä näkyy myös verkostokuvassa. LOP -solmuun yhdistyy monia toimijoita. LOP –työryhmä käynnistyi hankkeena, joka on tehnyt vahvaa työtä alueella verkostomaisen työtavan puolesta. Hankkeessa on toimittu yhdessä lapsiperheiden, järjestöjen, kaupungin toimijoiden, seurakunnan, sekä muiden lapsiperheille tärkeiden yhteisöjen kanssa, jotta espoolaislasten oikeus turvalliseen kasvuun ja kehitykseen toteutuisi. Yhteisenä tavoitteena voisi olla lasten ja perheiden yhteisen ”varhaisen tuen palvelukartan” hahmottaminen. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on toimintakulttuurin muutos kohti lasten ja perheiden hyvinvointipalvelujen yhteiskehittelyä (Sipola, 2012).

Koulut ovat tärkeä yhteistyökumppani. Graafissa (kuvio 3) näkyy useita kouluun liittyviä tahoja, joten yhtä suurta solmua ei näy. Kuitenkin haastatteluissa koulut mainittiin yhtenä alueen toimijoista merkittävänä yhteistyökumppanina. Espoon Suomenkielisen peruskoulun opetussuunnitelmasta on luettavissa selkeä suuntaus yhteiseen työhön, mikä myös tuli ilmi alueellisten verkostotoimijoiden puheissa.

Espoon suomenkielisen perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014, 5-7) mainitaan Espoon kaupunginvaltuuston strategisiksi päämääriksi asukas- ja asiakaslähtöisyys, mikä näkyy siinä, että koulun toimintaa kehitettäessä otetaan huomioon huoltajilta ja oppilailta saatu palaute. Espoon strategisena päämääränä ovat myös suvaitsevaisuus ja tasa-arvo, mihin kuuluu, että jokainen yhteisön jäsen on tärkeä ja että lähtökohtana on kaikille avoin koulu, jossa oppilas on aktiivinen toimija. Edelleen päämääränä ovat luovuus ja innovatiivisuus oppilaita, opettajia ja koulun muuta henkilöstöä kannustetaan kehittämään ja kokeilemaan uusia toimintamuotoja. Kumppanuus ja yhteisöllisyys näkyvät siinä, että koulua kehitetään yhteistyössä kotien ja muun lähiyhteisön kanssa. Espoolainen peruskoulu arvostaa oppilaiden, opettajien ja muiden henkilökunnan jäsenten, asiantuntijoiden sekä perheiden merkitystä toiminnassa. Tämä näkyy yhteistyössä esimerkiksi oppilaiden osallistamisena, henkilökunnan sisäisenä ammatillisena vuoropuheluna, yhteistyönä varhaiskasvatuksen ja muiden yhteistyökumppaneiden sekä erityisesti huoltajien kanssa.

Voimanpesä näkyy graafissa (kuvio 3) melko keskeisenä toimijana verkostossa. Voimanpesä-hanke auttaa espoolaisia lapsiperheitä asumisen pulmatilanteissa. Voimanpesä II -hankkeessa (2013–2017) jatketaan Voimanpesä I -hankkeessa (2009–2013) alkanutta kehittämistyötä lapsiperheiden asumisen turvaamiseksi. Ensimmäisessä hankkeessa mallinnettiin työmenetelmäkäytäntö, jonka avulla voidaan ennalta ehkäistä lapsiperheiden häätöjä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Jälkimmäisessä hankkeessa pääkohderyhminä ovat erityisesti asunnottomat ja monikulttuuriset perheet. Voimanpesä tarjoaa asiakkailleen turvallisen paikan, jossa perhettä tuetaan kokonaisvaltaisesti. Työskentely on luottamuksellista ja mukaan pyydetään tarvittavat yhteistyökumppanit. Tärkein lähestymistapa työhön on läsnäoloa, aktiivista kuuntelua ja toisen kunnioittamista korostava dialogipedagogiikka. Yksilötyön lisäksi hankkeessa toteutetaan yhdessä muiden toimijoiden kanssa asumisen kursseja ja esimerkiksi kielen oppimista tukevia keskustelukursseja maahanmuuttajataustaisille perheille (Voimanpesä, viitattu 23.4.2015). Voimanpesä – hankkeen toimintaan kuuluu vahvasti dialogisuus ja yhteinen toiminta eri toimijoiden kanssa. Verkostomainen työskentelytapa on tuonut tuloksia sekä hankkeen omissa tavoitteissa, että alueellisessa yhteistyössä.

Yhtenä keskeisenä teemana tuloksissa olivat verkostojen suhteet. Mattila ja Uusikylä (1999, 7) esittävät, että verkostot voidaan ymmärtää kokoelmana informaatioita rajatusta joukosta havaintoyksikköjä ja niiden välisistä suhteista. Havaintoyksiköt voivat olla vaikka toimijoita. Verkosto muodostuu joukosta toimijoita ja niiden välisistä suhteista

Suhteita kuvattiin erilaisilla adjektiiveilla, jotka kertoivat siitä kuinka hyvin yhteistyö sujui, kuinka hyvin toimijat tunsivat toisiaan tai kuinka he kokivat toisensa. Suhteita ilmaistiin myös määrillä, kuinka usein eri toimijat tapasivat verkostoissa olevia toisia toimijoita. Eriksson (2015) kirjoittaa verkoston suhteista, että asiat ja ilmiöt saavat merkityksensä sen perusteella, mikä niiden asema on verkostossa. Boltanskin ja Chiapellon (2005) mukaan suhteet ovat tärkeitä verkostojen ajattelussa. Suhteet tulevat jopa tärkeämmiksi kuin sisällöt. Suhteet edeltävät sisältöjä ja sisällöt saavat merkityksen olemassa olevien suhteiden järjestelmän sisällä. He myös esittävät, että tarkastelun kohdetta ei voi erottaa ympäristöstään eikä niistä suhteista, joka tämän ympäristön muodostavat. Yhteistyö ja suhteet edellyttävät suhteiden rakentamista ja ylläpitoa.

Espoon keskuksen alueen lapsiperheiden parissa toimivien toimijoiden suhdeverkosto näyttäytyy melko monitahoisena ja sisällönanalyysin tulosten mukaan suhteita arvioidaan melko hyviksi. Verkostot rakentuvat suhteilla ja suhteet vuorovaikutuksella. Mitä verkostoissa sisällöllisesti tapahtuu ja millaisia sisältöjä ja tuotoksia verkostoista saadaan, riippuu myös verkostoissa olevista suhteista. Voidaan todeta, että alueen asukkaat, asiakkaat ja kunnallisvaltuutetut eivät nouse kovin näkyviksi graafissa (kuvio 3). Sisällönanalyysin tuloksissa asukkaat saavat hieman enemmän näkyvyyttä.

Keskeiseksi teemaksi nousi myös verkostojen tarpeellisuus ja merkitys. Verkostotyön lähtökohtana on lapsiperhe, jonka palvelemiseen tarvitaan verkostoja sen mukaan millaisia tarpeita perheellä on ja mihin tarpeisiin kukin verkoston toimija voi vastata. Perheet, joiden parissa työtä tehdään, ovat yhteisiä ja jokaisella toimijalla on tavoitteena edistää lasten ja perheiden hyvinvointia, joten yhteistyö on myös luontevaa ja järkevää. Verkostossa yhdessä työskenteleminen

koettiin erittäin tärkeäksi, jopa niin tärkeäksi, että jotkut näkivät mahdottomana yksin toimimisen. Vaikka verkostot ja suhteet ovat erilaisia eri toimijoilla ja suhteetkin ovat erilaisia, oli joitakin selkeitä useimmilla toimijoilla yhteisiä ajatuksia verkostoista. Verkosto mahdollistaa monia asioita ja työn tekemistä. Verkostoituminen on rakentunut ja rakentuu tarpeesta. Perheiden parissa työskentelevät eivät voi tehdä työtä yksin vaan tarvitsevat toisiaan voidakseen palvella perhettä sen näkökulmasta. Toimijat sanoittivatkin kuulumistaan verkostoon tasaveroiseksi työtoveruudeksi. Verkostoon kuulumisen tärkeys näkyy siinä, että verkostoihin käytetään resursseja. Toimijaverkostoteorian (esimerkiksi Latour 1984; 1987; 2005a) mukaan käsitys toimijuudesta pitää lähtökohtaisesti kaikkia toimijoita yhdenveroisina. Toimijoiksi tulee tunnustaa kaikki asiat ja olennot, jotka ovat osa yhteistä kokoonpanoa ja, jotka saavat aikaan vaikutuksia muissa. Verkostossa toimijat ovat osa suhdekenttää. Juuri toiset toimijat saavat muut toimimaan. Verkosto ei vain yhdistä jo olemassa olevia toimijoita vaan toimijoiden olemassaolo, vakaus ja kyvyt riippuvat olennaisesti verkostosuhteista.

Asiantuntijuus nousi tärkeäksi teemaksi kahden tutkimuskysymyksen perusteella, - millaisia verkostot ovat ja mitä osaamista verkostoista saadaan. Verkostoista saadaan tukea asiantuntijuuteen eri tavoin. Verkostot toimivat kontakti- ja peilauspintoina. Verkostoilla on monenlaista asiantuntijuutta esimerkiksi liittyen monikulttuurisuuteen ja erityisnuorisotyöhön. Verkostokumppaneiden kanssa on myös mahdollista järjestää yhteisiä koulutuksia ja jakaa osaamista. Eri koulutustaustat ja erilaisten kielikuvien käyttö lisäävät omaa asiantuntemusta, vaikka ne voivat joskus olla verkostotyössä haasteita. Asiantuntijayhteisöllä on omanlaisensa kulttuuri, jolle on ominaista tyypillinen kieli, toimintatavat sekä työvälineet. Yhteiskehityksessä yksittäisen asiantuntijan toiminta kuitenkin ruokkii koko asiantuntijayhteisön kehitystä ja toimintaa. Toisaalta asiantuntijayhteisön tietoa luova ja tuottava toiminta johtaa muutoksiin yksilön osaamisessa. Verkostoitunut asiantuntijoiden toiminta pystyy ylittämään yksilön tiedonkäsittelykyvyn. Esimerkiksi ryhmä asiantuntijoita voi ratkaista sellaisia ongelmia, johon yksittäinen asiantuntija ei kykenisi (Tievie 2004, luku 4).

Asiantuntijuuteen verkostoissa liittyi myös osaamisen vahvistuminen. Verkostoista koettiin saatavan monenlaista osaamista, erityisosaamista, tietoa, tulevai-

suustietoa, tutkimustietoa, kansainvälisyystietoa, monikulttuurisuustietoa, varhaiskasvatuksen katsomusosaamista ja ideoita. Resurssiksi mainittiin jaettu asiantuntijuus, jonka ajateltiin tuovan näkökulmia ja peilauspintoja omaan työhön.

Verkostoituneiden asiantuntijoiden yhteisöissä kokonaisuus rakentuu, kun kullakin asiantuntijalla on oma osaamisalueensa, mutta osaamisalueet osittain leikkaavat toisten osaamisalueita. Asiantuntijoilla on käsitys toistensa tietämyksestä ja he osaavat hyödyntää sitä toimintansa tukena. Sekä kognitiivinen moninaisuus että ryhmän kesken jaettu ymmärrys toisten asiantuntijoiden osaamisesta on tärkeää (Tievie 2004, luku 4)

Yksi tärkeä tutkimustulos on yhteinen verkostomainen työskentelytapa. Yhteistä työskentelytapaa rakennetaan hakemalla yhteistyön tapoja, tekemällä yhteisiä linjauksia ja kehittämällä verkostomaisia toimintamalleja koko ajan. Verkostotyöllä ja yhteisymmärryksellä on päästy hyviin tuloksiin. Yhteinen ymmärrys on lisääntynyt. On löydetty yhteisiä asioita ja päästy sopimaan yhteistä asioista ja yhteistyön tuloksena on syntynyt erilaisia asioita. Yhteyden syntymiseen ja yhteistyön onnistumiseen vaikuttavat tulosten mukaan hyvä ilmapiiri, dialogisuus, luottamus, kohtaaminen ja aika sekä aktiivinen ote. Verkostoyhteistyö toimii hyvin, josta on merkinä se, että kaikki otetaan paikoitellen mukaan suunnittelemaan ja kehittämään. Verkostoyhteistyö on yhdistänyt eri sektoreita ja rakentanut suhteita muihin toimijoihin. Haastateltavien mukaan verkostotyöllä luodaan yhteistä hyvää alueen yhteiseksi hyväksi sekä edistetään Espoo - henkeä ja tahtotilaa. Toisaalta verkostoajattelussa, verkostoissa ja verkostotyöskentelyssä ilmenee vielä kehitettävää. Yhtä lailla kun kerrottiin, että on yhteistä tahtotilaa ja ymmärrystä yhteiseen tavoitteeseen lapsiperheiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi, ilmeni vastauksissa myös vastakkaisia näkemyksiä samoista asioista. Ajateltiin, että verkostotyö vaatisi enemmän yhteistä tahtotilaa, uudenlaista tapaa tehdä yhteistyötä ja ymmärryksen lisääntymistä dialogisuuden kautta. Yhteistyötä on, mutta haastateltavien mukaan se on monesti näennäistä.

Vastakkaiset näkemykset tuovat mieleen prosessin, jossa tässä tapauksessa verkostoajattelu ja työn tekemisen tapa on otettu Espoo- tarinasta osaksi eri

toimialojen strategioita ja käytäntöjä. Prosessi on lähtenyt hyvin liikkeelle, mutta erilaisia asioita joudutaan vielä harjoittelemaan. Prosessille onkin annettava aikaa eikä sitä kannata pyrkiä ohjaamaan kovin tarkasti. Latour (2005b; 2009) kuvaa toimijaverkostoteoriassaan verkoston rakentumista niin, että verkosto ohjaa ajattelemaan erilaisten inhimillisten ja ei-inhimillisten toimijoiden kohtaamisia ja kytköksiä. Usein ei ole kysymys nopeista ja vaivattomista kytköksistä vaan niiden luominen ja löytäminen asioiden välillä vaatii ponnistelua ja vaivanäköä. Jokainen sidos on erityinen. Toimijaverkostoissa pyritään ymmärtämään kuinka asiat rakentuvat monimutkaisissa ja alati muuttuvissa suhteissa.

Toisena tutkimuskysymyksenä oli: - mitä uutta tietoa, osaamista ja resursseja verkostoista saadaan. Espoon keskuksen alueella on tiettyjä erityispiirteitä, jotka tuovat näkökulmia kehittämiseen. Erityisiin haasteisiin tarvitaan resursseja. Ennaltaehkäisevää työtä pitäisi kehittää ja lasten palveluihin pitäisi saada lisää tukiverkostoja. Asuinalueen maine tarvitsee uudistumista. Alueella pitäisi vahvistaa myönteistä kaupunginosaidentiteettiä. Selkeästi kävi ilmi, että myös päättäjien tulee kantaa vastuuta alueesta ja asukkaista. Asukkaiden elämää hankaloittavat kaupunkitasoiset päätökset. Päättäjät voisivat tulla lähemmäksi asukkaita.

Maailmanlaajuisesti olemme kaikki jollakin tavalla toisiimme linkittyneinä suuressa verkossa. Tätä kuvaa Gergen (2009) kirjassaan *Relational Being*. Kaikki toimintamme syntyvät aina suhteissa toisiin. Csikszentmihalyi (2006, 27,29) pääättelee minän ja toisen välisistä suhteista seuraavasti:

”Mitä suurempaan ryhmään ihminen samaistuu, sitä lähemmäksi perimmäistä totuutta hän pääsee. Vain henkilö, joka kokee koko planeetan omaksi maailmakseen, pitää kemiallista ongelmajätettä myrkkynä riippumatta siitä, mihin se on kaadettu.”

Jos alueella jokainen toimija ajattelee, että yhteinen tavoite olisi lasten ja perheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen niin silloin äskeisen perusteella voitaisiin ajatella, että jokainen toimija luottaisi toisiin samalla alueella saman

päämäärän edistämiseksi ja kantaisi yhteistä huolta ja vastuuta jokaisen tekemästä työstä päämäärän eteen.

Tulosten mukaan palveluiden saatavuudessa on kehitettävää. Palvelut ovat etäällä, niiden saatavuudessa on ongelmia, toimijat toimivat omilla sektoreillaan ja toimijoidenkin saavutettavuudessa on kehitettävää. Apua pitäisi saada yhdestä paikasta.

Uudenlaisessa palvelunäkemyksessä korostetaan yhä vahvempaa asiakaslähtöisyyttä, jolloin asiakkaat osallistuvat ja heillä on mahdollisuus vaikuttaa aktiivisesti palveluiden kehittämiseen ja vaikuttavat myös palveluiden tuotantoon, laatuun ja sisältöön (Forster & Gabe 2008; Toikko 2012, 4). Asiakkaan äänen kuulemista korostetaan ja huomiota kiinnitetään siihen kuka valitsee palveluita (Simmons 2009, 59). Barnes (2009) näkee palvelunkäyttäjien aseman laajemmin. Asiakkuudessa on kyse aktiivisesta toiminnasta, jolla pyritään kiinnittämään yhteiskuntaan ja vaikuttamaan yhteiskunnan rakenteisiin. Palvelujärjestelmä on keskeinen osa yhteiskunnan rakenteita, joten siihen vaikuttaminen on palvelunkäyttäjälle relevantti tavoite. Beresfordin ja Salon (2008) mukaan palvelunkäyttäjien osallistumisessa ei kysymys ole ainoastaan asiakaslähtöisestä toimintatavasta, jollaista ammattilaiset ovat toteuttaneet jo pitkän ajan. Asiakaslähtöinen toimintatapa kohdistuu yksittäiseen asiakkaaseen, kun palvelunkäyttäjän osallistuminen korostaa kollektiivista toimintatapaa. *Palvelunkäyttäjät puhuvat koko asiakasryhmän puolesta.*

Kolmas tutkimuskysymys liittyi verkostojen kehittämiseen. Verkostojen kehittämisen iso kysymys on miten saada asukkaat mukaan kehittämään sekä aluetta, että omia palveluitaan. Haasteena on motivoida mukaan monikulttuurisia ja kaikenikäisiä asukkaita. Verkostotyön onnistumisen tekijöinä nousi esille dialogisuus, luottamus, kohtaaminen ja aika sekä aktiivinen ote. Onnistuneessa verkostotyössä on mukana laaja verkosto, selkeät tavoitteet, hyvä rakenne, osamista ja työskentely on hyvin johdettua. Alueen asukkaiden aktiivisella toiminnalla on onnistumisessa ollut suuri merkitys, sillä alueellinen tietämys nousee alueen asukkaista.

Vesa Harmaakorpi (2010) kuvaa käytännönläheistä innovointia, joka saa alun henkilöstöstä, asiakkaista tai kumppanuusverkostoista arkipäiväisessä toiminnassa. Tällaisessa toiminnassa keskeisinä kysymyksinä ovat kuinka asiakkaat nostetaan innovaatiotoiminnan tekijöiksi ja kuinka innovoidaan kumppanuuspohjaisesti organisaatioiden välisissä verkostoissa.

Tärkeä teema verkostojen toiminnassa on asukas-, asiakas ja aluelähtöisyys. Verkostoissa saadaan tietoa alueen toimijoista, alueen tuntemus lisääntyy ja asiakkaista ja asukkaista voidaan vaihtaa tietoa toimijoiden kesken. Asukastietoutta saadaan mukaisesti asiakas- tai asukasnäkökulmista, palautteista ja ruohonjuuritasolta. Haastatteluissa nousi usein esille se, että asiakas on työn lähtökohta ja keskipiste. Ilman asiakkaita ei asiantuntijoita tarvittaisi eikä lapsiperheiden palveluita. Koska niille kuitenkin on erityisesti Espoon keskuksen alueella erityisen suuri tarve, pitäisi asiantuntijoiden pohtia työtään nimenomaisesti asukas-, asiakas- ja aluelähtöisesti. Tulosten mukaan verkostoja pitäisi kehittää niin, että asukkaat ja asiakkaat saadaan mukaan kehittämään.

Bromanin (2008, 96) mukaan kaupunginosan kehittämisen periaatteisiin kuuluu poikkihallinnollisuutta, alueellista yhteistyötä ja kumppanuutta kolmannen sektorin kanssa. Kehittämiseen pyydetään mukaan alueen asukkaat, yrittäjät ja paikalliset järjestöt. Monipuolisen yhteistyön arvioidaan lisäävän toimien tehokkuutta, synnyttävän innovaatioita ja tuovan synergiaetuja. Kehittämistoiminnan perustana ovat paikalliset tarpeet. Kehittämistoimena luodaan uusia osallistumista ja vaikuttamiskanavia ja erityisesti tulee huomiota kiinnittää huomiota avoimeen tiedottamiseen alueiden julkisuuskuvan monipuolistamiseksi ja leimautumisen pienentämiseksi.

Alueelle toivotaan asukastaloa, yhteistiloja asukkaiden käyttöön ja monitoimijatiiloja. Alueellinen kehittämiskohde on myös yhteisöllisyyden kokemisen mahdollistaminen. Asukkailla tulisi olla mahdollisuuksia arkipäiväiseen tekemiseen ja yhteisöllisyyden kokemiseen.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kuvata lapsiperheiden asiantuntijaverkostoja Espoon keskuksen alueella ja tutkia verkostomaista yhteistyön mallia tutkimusky-

symysten avulla. Tutkimuksessa saatiin laaja aineisto, josta nousi monipuolisesti vastauksia jokaiseen tutkimuskysymykseen. Verkostoa kuvattiin sekä graafisesti, että laadullisesti. Verkostosta saa kuvan, että yhteyksiä on runsaasti ja keskeiset toimijat nousivat tuloksissa selkeästi esiin. Haastateltavien vastauksista voidaan havaita, että verkostotyö on käynnistynyt, siitä on saatu hyviä kokemuksia, mutta kehitettävääkin vielä on. Yhteiseen kehittelyyn kaivataan mukaan alueen asukkaita, erityisesti maahanmuuttajia. Espoon keskuksen alueen erityiset piirteet haastavat toimijoita ja verkostotyö sekä asiantuntijuus nähdään tekijöinä, jotka auttavat osaltaan vastaamaan tähän haasteeseen.

Seurakunnan mukanaolon tutkimuksessa ajattelen olevan erityisen merkittävää seurakunnalle, jolla on oma arvonsa myös suurena toimijana ja yhteistyökumppanina verkostossa kaupungin toimijoille. Seurakunnalla on erityistä osaamista ja resursseja asiakkaiden kohtaamiseen ja, kohtaamisesta välittyvän tiedon jakamista perheistä muille toimijoille. Diakoniatyöllä ja sosiaalityöllä on paljon yhteistä toimintakenttää, mutta vielä enemmän voisi olla varhaiskasvatuksen ja kasvatuksen sekä perhetyön alueilla seurakuntien erityisestä tehtävästä, kristillisestä kasvatuksesta ja sanomasta huolimatta. Esimerkiksi seurakunnilla ei ole erillisiä linjauksia ja suunnitelmia eikä henkilöstöä erityistä tukea tarvitseville lapsille. Tätä voisi kehittää yhdessä Espoon kaupungin ja alueen muiden toimijoiden kanssa. Seurakunnillakin on paljon opittavaa ja ammennettavaa Espoon kaupungin ja alueen muiden toimijoiden asiantuntijuudesta.

Espoon kaupungin strategiassa (2013 - 2017) eli Espoo-tarinassa on yhdeksi arvoksi määritelty, että Espoo on asukas- ja asiakaslähtöinen ja paras voimavara ovat asukkaat, yhteisöt ja yritykset. Asukkaiden aktiivinen osallistuminen palvelujen kehittämiseen ja yhteistyö kumppaneiden kanssa takaavat tulokselliset ja asukkaiden tarpeisiin vastaavat palvelut. Espoo-tarinassa kerrotaan myös yhteistyöstä alueellaan toimivien seurakuntien kanssa. Palveluiden ja lähiympäristön kehittäminen yhteistyössä kuntalaisten kanssa sekä palveluiden tuottaminen yhteistyössä kumppaneiden kanssa kuuluvatkin valtuustokauden päämääriin ja tavoitteisiin.

Yhteisellä tahdolla toimia alueen ja asukkaiden parhaaksi voidaan päästä eteenpäin ja saavuttaa hyviä tuloksia. Tahdon lisäksi tarvitaan osaamisen ja asiantuntijuuden, verkosto-osaamisen sekä hajautetun asiantuntijuuden johtamisen kehittämistä. Espoon keskuksen alueella on tehty paljon verkostomaisen työskentelytavan edistämiseksi. Verkostossa on keskeisten toimijoiden välillä vahvat yhteydet. Katseita voisikin suunnata läheisen ja tiiviin lähiverkoston lisäksi hieman kauemmas ja miettiä, mitä potentiaalia voisi löytyä niistä toimijoista, jotka eivät ole kovin lähellä sekä ennen kaikkea alueen asukkaista, joiden näkökulmasta työtä ja toimintaa tulisi ennen kaikkea kehittää. Jatkossa voisi tutkimuksellisesti lähestyä asukkaiden, päättäjien ja toimijoiden yhteistä kehittämistyötä. Olisi kiinnostavaa nähdä ja kuulla sellaisen kehittämistoiminnan tuloksista.

Tutkimuksen tekijänä, tutkimukseen osallistuneena sekä Espoon seurakuntien työntekijänä voisin päättää pohdinnan Pekka Simojoen virren 581 neljännen säkeistön viimeisiin sanoihin: ”Sinä, Herra, saatat mielet avartaa, että ymmärrämme, on yhtä koko maa.

LÄHTEET

Anttila, Pirkko 2007. Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö.

Hamina, AKATIIMI Oy

Arnkil, Tom Erik ja Seikkula, Jaakko 2009. Dialoginen verkostotyö.

Kirjoittajat ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Asikainen, Jarmo; Paqvalin, Rolf; Mononen, Kirsi; Tuimala, Aija; Turunen, Juhani & Myllyniemi, Pekka (2013). Metropolia meille kaikille: Metropolialueen esiselvitys -selvityshenkilöiden suositus ja ehdotukset.

Valtiovarainministeriö, viitattu 5.3.2013.

Asuinalueille elinvoimaa ja eheyttä. Asuinalueiden kehittämisohjelma 2013-2015.

Ympäristöministeriö. Lokakuu 2012.

Avaimia asiantuntijuuteen – opas ydinvoima-alan organisaatioissa työskenteleville asiantuntijoille ja heidän esimiehilleen.

Työterveyslaitos ja Aalto yliopisto, Teknillinen korkeakoulu.

Suomen Printman Oy, Hyvinkää 2010.

Barnes, Marion 2009, 219-234. Authoritative consumers or experts by experience? User groups in health and social care. Teoksessa Richard Simmons, Martin Powell & Ian Greener (toim.)

The consumer in public services. Choice, values and difference. Policy . Press, Bristol 2009.

Beresford, Peter & Salo, Markku 2008. Kokemuksen muodonmuutos. Kohti palvelunkäyttäjien omaa tutkimustoimintaa.

Mielenterveyden keskusliitto, Helsinki 2008.

Boltanski, Luc ja Chiapello E´ve 2005. The New Spirit of Capitalism. Translated by Gregory Elliot.

Verso, London, New York 2005.

Broman, Eeva-Liisa. (2008). Teoksessa Nupponen, Terttu; Broman, Eeva-Liisa; Korhonen, Erkki & Laine, Markus (2008). Myönteisiä muutoksia ja kasvavia haasteita. Kokemuksia Helsingin lähiöprojektin v. 2004–2007 ja Urban II - yhteisöaloiteohjelman v. 2001–2006 toiminnasta. Tutkimuksia 6.

Callon, Michel ja Law, John 1982. On Interests and their Transformation: Enrolment and Counter-Enrolment.

Social Studies of Science November 1982. 12, 615-625.

Castells, Manuel 1996. The Information Age: Economy, Society and Culture. Volume I: The Rise of the Network Society.

Oxford: Blackwell

Csikszentmihalyi, Mihaly 2006. Kehittyvä minuus. Visioita kolmannelle vuositu-
hannelle. Suom. Sari Hellsten.

Helsinki: Rasalas 2009.

Deleuze, Gilles ja Guattari, Felix 1987. A Thousand Plateaus. Capitalism and
Schizophrenia. Käännös Brian Massumi.

Minneapolis & London: University of Minnesota Press 1987.

Alkuteos Mille Plateaux 1980.

Eriksson, Kai 2015. Verkostot yhteiskuntatutkimuksessa.

Gaudeamus Oy. Helsinki University Press 2015.

Eriarvoistuva lapsuus. Lasten hyvinvointi kansallisten indikaattoreiden valossa.
Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2014.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2014:3. Helsinki 2014.

Espoon erilaiset alueet 2001 – taustaselvitys Espoon alueellisesta segregoitui-
misesta. Raportteja Espoosta 2001/1.

Espoon kaupunki, palvelukeskus. Tieto- ja tutkimuspalvelut 2001.

Espoon kaupunki, Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut, Lapsiperheiden palvelut.

Viitattu 25.3.2015. Saatavissa: http://www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ ja_ terveystieteiden_ palvelut/Lapsiperheiden_ palvelut

Espoon kaupunki. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut. Lapsiperheiden palvelut. Konsti-
perheohjaus.

Viitattu 25.3.2015. Saatavissa: http://www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ ja_ terveystieteiden_ palvelut/Lapsiperheiden_ palvelut/Lapsiperheiden_ perhetyo_ ja_ kotipalvelu/Konstit_ on_ monet_ Espoon_ perheohjaus_ pal%2863256%29

Espoon kaupunki. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut. Lastensuojelu 2013.

Viitattu 25.3.2015. Saatavissa: http://www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ ja_ terveystieteiden_ palvelut/Lapsiperheiden_ palvelut/Lastensuojelu

Espoon kaupunki, Varhaiskasvatussuunnitelma 2013.

Espoon suomenkielinen varhaiskasvatus.

Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta 21.8.2013.

Espoon kaupungin vuosikertomus 2013. Viitattu 25.3.2015.

http://www.espoo.fi/materiaalit/espoo_kaupunki/verkkolehti/vuosikertomus-2013/

Espoon suomenkielisen perusopetuksen opetussuunnitelma 2014.

Espoon kaupunki. Suomenkielisen opetuksen tulosityksikkö.

Espoo- tarina 2013.

Viitattu 25.3.2015. Saatavissa: http://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Paatoksenteko/Esbootarina

Espoon väestöennuste 2014-2023.

Viitattu 2.6.2014. Saatavissa: http://www.espoo.fi/text/fi-FI/Espoon_vaestoennuste_20142023_valmistunu%2837107%29

Espoolaisen hyvinvoinnin tila – hyvinvointikertomus 2013.

Espoon kaupunki, Painatuskeskus 2013.

Espoon seurakunnat; strategia 2015.

Viitattu 25.3.2015. Saatavissa: <http://www.espoonseurakunnat.fi/web/seurakunnat/strategiat/espoon-seurakunnat>

Espoon tuomiokirkkoseurakunnan Varhaiskasvatuksen ja perhetyön toimintasuunnitelma 2015.

Saatavissa:Espoon tuomiokirkkoseurakunta.

Forster, Rudolf & Gabe, Jonathan 2008, 333-356. Voice or choice? Patient and public involvement in the national health services in England under new Labour.

International Journal of Health Services 38 / 2008.

Finlex.fi. <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>

Viitattu 25.3.2015.

Gergen, Kenneth J. 2009. Relational being. Beyond self and community.

New York, NY: Oxford University Press

Greimas, Algirdas Julien ja Courtes, Joseph 1982. Semiotics and Language. An Analytical Dictionary.

Bloomington: IndianaUniversity Press 1982.

Grönfors, Martti 1982. Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät.

Helsinki: WSOY 1982.

Hakkarainen, Kai; Palonen, Tuire ja Paavola, Sami 2002. Kolme näkökulmaa asiantuntijuuden tutkimiseen.

Psykologia 6 / 2002 448-464.

Harmaakorpi, Vesa; Hermans, Raine ja Uotila, Tuomo 2010. Suomalaisen innovaatiojärjestelmän mosaiikki.

ETLA, Taloustieto Oy.

Heikkinen, H. L. T. & Jyrkämä, J. 1978. Mitä on toimintatutkimus? Teoksessa Heikkinen, H. L. T., Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.) Siinä tekijä missä tutkija. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja.

Jyväskylä, Atena, 1978.

Heikkinen Hannu L.T. & Rovio Esa & Syrjälehti Leena (toim.) 2006. Toiminnasta tietoon.

Helsinki, Kansanvalistusseura.

Helsingin yleiskaava. Saavutettavuuden vaikutus alueiden vetovoimaan.

Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2013:13.

Helsinki kaupunkisuunnittelukeskus 2013.

Hirsijärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita.

15., uudistettu painos. Kirjayhtymä Oy.

Hirvonen, Jukka 2011. Suvela tilastoissa ja asukkaiden kokemana. Aalto-yliopiston julkaisusarja TIEDE + TEKNOLOGIA 17/2011.

Helsinki: Aalto-yliopisto, Insinööritieteiden korkeakoulu, Yhteiskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus 2011.

Hoikkala, Tommi & Roos J.P. (toim.) 2000. 2000-luvun elämä. Sosiologisia teorioita vuosituhaten vaihteesta.

Helsinki. Gaudeamus 2000.

Juujärvi, Soile 2014. Osallisuudesta toimijuuteen Espoon keskuksessa. Välittävät Valittavat Verkostot hanke. ALUEKEHITYS JA YMPÄRISTÖ.

Eetvartti III neljännes 2014. Espoon toimintaympäristökatsaus.

Karisto, Antti ja Montèn, Seppo 1996. Lukioon vai ei . Tutkimus alueellisista eroista helsinkiläisten lukion käymisestä ja lukiolakkauttamisten vaikutuksista. Helsingin kaupungin tilastokeskuksen tutkimuksia 1996:6.

Helsingin kaupunki 1996.

Kohtaamisen kirkko. Suomen evankelisluterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020. Suomen ev. lut. kirkon julkaisuja 7. Kirkko ja toiminta.

Kirkkohallitus, Helsinki 2014.

Laakso, Seppo 1993. Alueellinen segregatio ja Helsinki. Kvartti 3/1993. Helsingin kaupungin tilastokeskuksen neljännesvuosijulkaisu 3-17.

Helsinki 1993.

Latour, Bruno 1987. Science in Action: How to follow Scientists and Engineers through Society.

Cambridge, MA: Harvard University Press 1987.

- 1984. The Powers of Association teoksessa Les Microbes: querre et paix. Suivi de Irreductions. A.-M. Metaille 1984.
- 1986. Visualization and cognition: thinking with eyes and hands. Knowledge and Society: Studies of Culture past and Present. Volume 6, pages 1-10.
- 1999a. Pandora`s Hope. Esseys on the Reality of Science Studies. Cambridge, MA: Harvard University Press 1999.
- 2005. Reassembling the Social. An introduction to Actor-Network-Theory. Oxford University Press 2005.

Lintunen, Petri; Paakko, Santeri; Savikko, Teuvo ja Takala, Markku. Toimintaympäristöanalyysi 2008. Tietoisku 11/2008.

Keskushallinto. Kehittämis- ja tutkimuskeskus. Espoo 2008.

Maastokartta. Espoon tuomiokirkkoseurakunnan seurakuntasuunnitelma 2010-2015.

Viitattu

16.4.2015.

Saatavissa:

<http://www.espoonseurakunnat.fi/documents/55984/55993/Espoon%2BTuomioiseurakunta%2Bsunnitelma%2B2010-2015.pdf/be14fef9-a65f-457d-9822-961d8257c786>

Matthies, Aila-Leena; Kotakari, Ulla ja Nylund, Ulla (toim.) 1996. Välittävät verkostot.

Jyväskylä, Vastapaino.

Mattila, Mikko & Uusikylä, Petri 1999. Verkostoyhteiskunta, Käytännön johdatus verkostanalyysiin;

Helsinki, Gaudeamus.

Nelson, G. and Prilleltensky, I. 2005. Community psychology : in pursuit of liberation and well-being.

Palgrave Macmillan, New York. ISBN 0333922816

Parviainen, Jaana (toim.) 2006. Kollektiivinen asiantuntijuus. Viitattu 29.3.2015.

Tampere University Press. 2006. Artikkelinä päivitetty 1.2.2012.

Saatavissa: <http://www.tiimiakatemia.com/fi/artikkeli/kollektiivinen-asiantuntijuus>.

Rassen, Glenn R. 2011. Espoo alueittain 2011, Raportteja Espoosta 2/2011.

Espoon kaupungin keskushallinto, Konserniesikunta, Kehittämisen- ja tutkimusyksikkö 2012.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkojulkaisu].

Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja].

<<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. (2.6.2014.)

Saikkonen, Jukka; Jaakkola, Timo; Salmi, Arja & Tähtinen, Vilja (2013). Helsingin seudun asuntoraportti 2012.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut –kuntayhtymä.

Edita: Helsinki.

Sipola, Pasi 2012. Lapsen oikeus palveluihin

Espoo 102.

Simmons, Richard 2009, 57-76. Understanding the "differentiated consumer" in public services. Teoksessa Richard Simmons, Martin Powell & Ian Greener (toim.) The consumer in public services.

Choice, values and difference.

Policy Press, Bristol, 2009.

Simpson, Graeme & Connor, Stuart 2011. Social policy for social welfare professionals. Tools for understanding, analysis and engagement.

Policy Press, Bristol 2009.

Strathern, Marilyn 1996. Cutting the network.

The Journal of the Royal Anthropological Institute 2(3), 517-535.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta.

Viitattu 25.3.2015.

Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos 2013. Lapsiperheiden hyvinvointi ja palvelut -kysely

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/vaestotutkimukset/lapsiperhekysely/tuloksia.

TieVie – Suomen virtuaaliyliopisto 2004. Viitattu 29.3.2015. Saatavissa

http://tievie.oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_4/verkostoitunut_asiantuntijuus.htm

Toikko, Timo 2012, 4-8. Kokemustieto ja kokemusasintuntijuus. Suuntaaja 3 / 2012.

Asumispalvelusäätiö ASPA. Helsinki 2012.

Turunen, S. 2011. Sosiaalisen eheyden vahvistamislinjauksia metropolialueella Metropolialueen sosiaalisen eheyden koordinaatioryhmän loppuraportti.

SOCCA – Pääkaupunkiseuden sosiaalialan osaamiskeskus 2011.
www.socca.fi/sosiaalinen_eheys

Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki, Tammi.

Vaattovaara, Mari 1998. Pääkaupunkiseudun sosiaalinen erilaistuminen. Ympäristö ja alueellisuus. Helsingin kaupungin tilastokeskuksen tutkimuksia 1998:7.

Helsinki 1998.

Vilkama, Katja (2011). Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla. Tutkimuksia 2011: 2.

Helsingin kaupungin tietokeskus 2012.

Vilka, Hanna (toim.) 2011. Grönfors, Martti ja Vilka, Hanna: Laadullisen tutkimuksen kenttätömenetelmät.

Sofia – Sosiologi – Filosofiapu Vilka, Hämeenlinna 2011.

Virtuaali ammattikorkeakoulu. Viitattu 25.3.2015.

<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/030906/1113558655385/1113561758365/1154602211756/1154602921246.html>

Välittävät Valittavat Verkostot – tutkimushankkeen Tutkimussuunnitelma.

LIITTEET

LIITE 1: HAASTATTELURUNKO

Espoon keskuksen verkostot , Haastattelurunko

I Kerro miten oma työsi ja organisaatiosi liittyy Espoon keskuksen kehittämiseen

Mikä on työnne tavoite?

II Verkosto

Kuvatkaa keitä kuuluu omaan lähipiiriisi Espoon keskuksen kehittämisessä?

Kenen kanssa työskentelet omassa organisaatiossa? (piirtäminen)

Kuvaa organisaatiosi ulkopuolinen verkosto Espoon keskuksen kehittämisessä

Ketkä tahot ovat avainasemassa kehittämisessä? Nimeä avainhenkilöt. Miksi nämä henkilöt/tahot ovat asemassa?

Millaista yhteistyö on ollut?

Mitä kukin kumppani on tuonut kehittämiseen sinun näkökulmastasi?

- Millaista tietoa?
- Millaista osaamista?
- Millaisia ideoita?
- Millaista toimintaa?
- Millaisia resursseja?

Millaisena näet verkoston merkityksen kehittämisen kannalta?

III Sosiaaliset areenat

- Ketkä verkostossa olevista tahoista jakavat tavoitteen? Millaisia painopisteitä on tavoitteissa?
- Kuvaa sitoutumisen aste viivalla
- Millainen on suhteena?
- Missä konkreettisissa paikoissa ja tilanteissa toimitte yhdessä? (tapahtumat, työryhmät jne.)

V Verkoston kehittäminen

- Ketä muita pitäisi mielestäsi olla mukana kehittämistyössä?

- Mitä erityisesti pitäisi kehittää Espoon keskuksen alueella? Mikä on kohde-ryhmä?
- Miten asukkaiden osallisuus toteutuu Espoon keskuksen kehittämisessä? Anna esimerkkejä!
- Miten se teidän organisaatiossa toteutuu?
- Miten sen pitäisi toteutua?

VI Onnistunut verkostotyöskentelytapaus

- Kerro esimerkki onnistuneesta verkostotyöskentelystä Espoon keskuksen alueella/alueeseen liittyen
- Mikä oli tavoite?
- Ketä oli mukana? Organisaatiot?
- Miten onnistuitte? Mitä syntyi verkostotyöskentelyn tuloksena?
- Mistä tiedät onnistuneesi?
- Mistä onnistuminen johtui?

LIITE 2: SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Tutkimus: Välittävät Valittavat Verkostot

Tutkimuksesta vastaava henkilö: yliopettaja Soile Juujärvi, soile.juujarvi@laurea.fi, puh. 040 723 1420, Tutkimuksen toteuttaja: Laurea-ammattikorkeakoulu Otaniemen yksikkö

Hankkeen kuvaus:

Välittävät Valittavat Verkostot (VVV) on tutkimushanke, jonka toteuttajana on Laurea-ammattikorkeakoulu ja rahoittajana on Ympäristöministeriön Asuinalueiden kehittämisohjelma 2013–2015. Tutkimuksen tarkoituksena on tukea ohjelmassa mukana olevaa Espoon kaupungin kehittämishanketta *Espoon keskuksen kehittämisprojekti – visioista tekoihin*, joka kohdentuu Espoon keskuksen, erityisesti Suvelaan ja Kirkkojärveen asemansetuineen.

VVV-hankkeen tavoitteina on (1) tutkia ja edistää Espoon keskuksen asukkaiden osallisuutta alueen kehittämisessä, (2) tutkia ja kehittää verkostomaista kehittämistyön mallia yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa ja (3) tutkia ja kehittää tehokkaita toimintamuotoja eri toimijoiden yhteistyölle.

Hankkeen tutkimuksellisenä lähestymistapana on toimintatutkimus, jossa tutkimustietoa kerätään ja analysoidaan yhteistyössä alueen asukkaiden ja toimijoiden kanssa. Tiedon keräämisessä käytetään havainnointia, haastatteluja ja kyselyjä sekä hyödynnetään asiakirjoja ja muuta kirjallista aineistoa. Alueen verkoston ja toimijoiden työskentelyä dokumentoidaan videotaltioinnin avulla erilaisissa tilaisuuksissa.

Tutkimusaineisto säilytetään ja analysoidaan tutkimuseettisten periaatteiden mukaisesti. Tutkimustulosten raportoinnissa pyritään takamaan tutkittavien tunnistamattomuus. Tutkimuksen tulokset julkaistaan kansallisissa ja kansainvälisissä julkaisuissa ja niitä esitellään hankkeen tilaisuuksissa sekä tieteellisissä konferensseissa ja seminaareissa.

Suostumus:

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Olen tietoinen myös siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia, henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon ja minua koskeva aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni.

Suostun siihen, että työskentelyäni taltioidaan (kuvataan ja äänitetään) ja hankkeessa tuottamaani aineistoa käytetään tutkimuksen tarpeisiin. Kerättyä aineistoa voidaan käyttää myös opetus- ja julkaisutarkoitukseen. Kuvien julkaisemiseen pyydetään erillinen lupa.

Päiväys

Tutkimukseen osallistujan allekirjoitus ja nimenselvennys

LIITE 3: Tutkimuslupa

TUTKIMUSLUPA

1 (1)

TUTKIMUSLUVAN MYÖNTÄMINEN

Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen esikunta / Kehittämisen tulosalue Ketterä myöntää tutkimusluvan 24 / 9 2013 saapuneen tutkimuslupahakemuksen ja alla olevien ehtojen mukaisesti.

Hakija / yhteyshenkilö: Soile Juujärvi/ Soile Juujärvi, Kaija Pessa, Ossi Salin

Tutkimuksen aihe / nimi: Välittävät Valittavat Verkostot (VVV)

Edellytyksenä on, että tutkimuksen suorittaja tai suorittajat eivät käytä saamiaan tietoja asiakkaan tai potilaan tai hänen läheistensä vahingoksi eivätkä luovuta saamiaan henkilötietoja ulkopuolisille, vaan pitävät ne salassa.

Tutkimustulokset tulee esittää niin, ettei niistä voida tunnistaa yksittäistä henkilöä tai perhettä. Lisäksi on noudatettava henkilötietolaissa ja muualla lainsäädännössä olevia tutkimusrekistereitä koskevia säännöksiä.

Tutkimusluvan myöntäminen ei velvoita tutkimuksen kohteita osallistumaan tutkimukseen. Tutkijan on neuvoteltava aina erikseen tutkimuskohteena olevien organisaatioiden kanssa tutkimukseen osallistumisesta. Tutkimuksen teko ei saa häiritä tutkimuskohteen toimintaa.

Edellytämme, että tutkija / yhteyshenkilö lähettää sosiaali- ja terveystoimen kehittämissyksikön sähköpostiosoitteeseen sotet_tutkimusluvavat@espoo.fi lopullisen tutkimusraportin.

Espoossa 4 / 10 2013

Tuula Heinänen
kehittämisjohtaja
Sosiaali- ja terveystoimi
Espoon kaupunki

LIITE 4 : Hankkeen esittelyflyer

Välittävät Valittavat Verkostot -hanke

KUVA: BENNY UHLENIOUS

Espoon keskus on arjen tarinoita, kulttuurien kirjoja ja kehittyvää kaupunkielämää kulttuurimaisemassa. Se on koti yli 15 000 ihmiselle ja kaupungin uudistuva sydän. Alueella on lukuisia erilaisia väestöryhmiä ja toimijoita. Miten ja missä syntyvät alueen kehittämissideat?

Välittävät Valittavat Verkostot on Laurea-ammattikorkeakoulun hanke, jonka tavoitteena on tutkia ja kehittää

- ◆ *asukkaiden osallisuutta alueen kehittämisessä*
- ◆ *verkostomaista kehittämistyön mallia yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa*
- ◆ *tehokkaita muotoja eri toimijoiden yhteistyölle*

Toimintatutkimusta tehdään yhteistyössä asukkaiden, kehittäjien, yhteisöjen ja

yritysten kanssa. Hankkeessa kerätään ja analysoidaan tietoa toimijoiden verkostoista ja kehittämiskohteista. Tavoitteena on luoda espoolainen lähiökehittämisen malli, jossa asukkaat ovat aidosti mukana.

Välittävät Valittavat Verkostot -tutkimushanketta (2013–2015) rahoittaa Ympäristöministeriön asuinalueiden kehittämisselitys.

Tutkijoina hankkeissa toimivat yliopettajat Soile Juujärvi ja Kaija Pessa sekä lehtori Ossi Salin. sähköpostit: etunimi.sukunimi@laurea.fi

Laurea on uutta osaamista tuottava Suomen palkituin ammattikorkeakoulu, jonka toiminnassa opiskelijat ovat keskiössä ja työelämäläheisyys keskeisessä asemassa. www.laurea.fi

LIITE 5: LUOKITTELUTAULUKOT

ALALUOKAT => YLÄLUOKAT => PÄÄLUOKAT , Millaisia verkostot ovat?

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Päivähoito, neuvola ja koulu kokoavat lähes kaikki alueen lapsiperheet Diakoniatyön kanssa monenlaista yhteistyötä LOP iso toimija HVTR keskeinen toimintafoorumi Kirjastotärkeä toimija Koulut tärkeitä verkostossa Asukaspuisto tärkeä linkki Vahtimestarit tärkeitä toimijoita Verkoston rakentajia Verkostoissa avainhenkilöitä ja – toimijoita	KESKEISIÄ TOIMIJOITA VER VERKOSTON AVAINHENKILÖITÄ KOSTOSSA	VERKOSTOJEN AVAINTOIMIJOITA
Yhteistyö kiinteää ja läheistä Yhteistyö vahvaa Työntekijöitäkin vaihdetaan toimijoiden kesken Itsestään selviä verkostokumppaneita Verkostot tärkeitä Verkostot lähellä Pitkäaikaisia kumppaneita	VERKOSTOYHTEISTYÖ LÄHEISTÄ	VERKOSTOJEN SUHTEET

<p>Verkostotyö jatkuvaa Yhteistyö viikoittaista Yhteistyö säännöllistä Tiivistä yhteistyötä</p> <p>Yhteistyö etäisempää ja harvempaa Yhteistyö pisteittäistä Yhteistyö kuukausit- taista</p> <p>Yhteistyö satunnaista Yhteistyö n. 2 x / vuosi</p> <p>Paljon verkostokump- paneita Monentasoisia ver- kostoja toimijalla Yksityisten palvelun- tuottajien kanssa velvoittavaa, mutta antoisaa</p>	<p>VERKOSTOYHTEISTYÖ TIIVISTÄ</p> <p>VERKOSTOYHTEISTYÖ ETÄISEMPÄÄ</p> <p>VERKOSTOYHTEISTYÖ SATUNNAISTA</p>	
<p>Verkostotyössä lähtö- kohtana perheen nä- kökulma Yhteistyötä perheissä verkostojen kanssa tarvittaessa</p>	<p>VERKOSTOTYÖN LAH- TÖKOHTANA PERHEEN NÄKÖKULMA</p>	<p>VERKOSTOJEN TAR- PEELLISUUS</p>
<p>Yhteistyötä tarvittaes- sa Verkostoituminen läh- tenyt rakentumaan tarpeesta</p>	<p>VERKOSTOTOITUMINEN RAKENTUNUT TARPEES- TA</p>	

Verkostoita kootaan tarpeen mukaan Verkoston rakentuminen jatkuu		
Perhetyön tekemiseen tarvitaan verkostoja Verkostoilla yhteiset perheet Työtä ei voi tehdä yksin Verkostot välttämättömiä	TYÖTÄ EI VOI TEHDÄ YKSIN	VERKOSTOJEN MERKITYS
Verkostotyöhön käytetty resursseja Resurssien puute vaikuttaa verkostot	VERKOSTOITUMISEEN RESURSSEJA	
Yhteisöllisyys merkityksellistä verkostotyössä Tärkeää olla tasavertainen toimija Verkostoilla iso merkitys	VERKOSTOON KUULUMINEN MERKITYKSELLISTÄ	
Verkostotyö ihan kivaa, vaikka epävirallista Työ luontevaa kun on verkostoja	VERKOSTOTYÖ LUONTEVAA	
Verkostokumppani mahdollistaja Verkostoilla vaikuttavuutta Verkostoista hyötyä	VERKOSTOT TYÖN MAHDOLLISTAJANA	

<p>Kontakti- ja peilauspinta</p> <p>Verkostoista asiantuntijuutta</p> <p>Erityisnuorisotyön verkostot</p> <p>Verkostoissa monikulttuurisuutta</p> <p>Verkostokumppaneilla erilaisia koulutustaustoja ja kielikuvia</p> <p>Verkostokumppaneilla yhteisiä koulutuksia</p>	<p>VERKOSTOISTA ASIAN-TUNTIJUUTTA</p>	<p>VERKOSTOT ASIAN-TUNTUJOIDEN TYÖN TUKENA</p>
<p>Verkosto tuo tietoisuutta muista toimijoista</p> <p>Lähellä voi keskustella</p> <p>Tullaan tutuiksi</p> <p>Yhteyksiä kannattaa solmia mahdollisimman paljon</p> <p>Verkostotyö asiakkaan ohjausta oikeaan palveluun</p>	<p>VERKOSTOT TUTUSTUTTAA</p>	
<p>Haettu yhteistyön tapoja</p> <p>Yhteisten linjausten tekeminen</p> <p>Espoossa kehitetty verkostomaisia toimintamalleja</p> <p>Toimintoja kehitetään koko ajan</p> <p>Verkostoissa on jo kehitetty paljon</p> <p>Verkostoissa tutkimus- ja kehittämistoimintaa</p>	<p>YHTEISEN VERKOSTOMAISEN</p> <p>TYÖSKENTELYN RAKENTAMINEN</p>	<p>YHTEINEN VERKOSTOMAINEN</p> <p>TYÖSKENTELYTAPA</p>

<p>On löydetty yhteisiä asioita</p> <p>On päästy sopimaan yhteisistä asioista</p> <p>Yhteinen ymmärrys Verkostoyhteistyön tuloksena erilaisia asioita</p>	<p>VERKOSTOTYÖLLÄ JA YHTEISYMMÄRRYKSELLÄ TULOSSIIN</p>	
<p>Yhteistyö toimii hyvin</p> <p>Otetaan kaikki mukaan</p> <p>Koko elinkaari yhdessä mukana</p> <p>Yhteistyötä</p> <p>Kutsutaan yhteisiin tilanteisiin</p>	<p>VERKOSTOYHTEISTYÖ TOIMII HYVIN</p>	
<p>Verkostotyö yhdistänyt sektoreita</p> <p>Verkostoyhteistyön kautta rakentunut suhteita muihin</p>	<p>VERKOSTOTYÖ YHDISTÄNYT SEKTOREITA</p>	
<p>Verkostotyötä alueen yhteiseksi hyväksi</p> <p>Verkostotyöllä luodaan Espoo henkeä</p> <p>Tahtotila olemassa verkostoajatteluun</p> <p>Toimialojen tuki verkostotyölle tärkeä</p>	<p>VERKOSTOTYÖLLÄ YHTEISTÄ HYVÄÄ</p>	
<p>Dialogisuus tärkeää rakennettaessa verkostoja</p> <p>Luottamus tärkeää</p>	<p>VERKOSTOJEN RAKENTUMISEN KULMAKIVIÄ</p>	<p>ONNISTUNUTTA VERKOSTOTYÖTÄ</p>

<p>verkostotyössä Kohtaamiselle aikaa verkostoissa Aktiivinen ote kun rakennetaan</p>		
<p>Onnistumisessa mukana laaja verkosto Tapahtumat onnistunut yhteistyötä Onnistuneessa verkostotyössä hyvä rakenne Onnistuneessa verkostotyössä selkeät tavoitteet Onnistunut verkostotyö tarvitsee osaamista Onnistunut verkostotyö hyvin johdettua</p>	<p>ONNISTUNEEN VERKOSTOTYÖN ELEMENTTEJÄ</p>	
<p>Verkostotyö tiedonvaihtoa Verkostoilla tiedon tarvetta Tiedonsiirtoa harjoitellaan Tiedotuksen tärkeys Tiedon jakamista Yritetään koordinoita alueella toimintoja</p>	<p>TIEDON TÄRKEYS VERKOSTOISSA</p>	
<p>Espoolaiset asukkaat aktiivisia Vapaaehtoiset mukana verkostossa</p>	<p>ALUEEN ASUKKAAT AKTIIVISIA TOIMIJOITA</p>	
<p>Yhteistyönä vanhempainillat kouluilla Yhteisiä tapahtumia Lähiötyötä</p>	<p>VERKOSTOJEN TOIMINTOJA</p>	<p>VERKOSTOTOIMINNAN KONKRETIAA</p>

<p>Asumiseen liittyvää työtä Seurakuntien kerhoissa verkostoyhteistyötä Naisten ryhmätoimintaa Seminaareja Alueellisia yhteisiä teemailtoja 7-luokkien ryhmätykset</p>		
<p>Yhteisiä tiloja eri toimijoiden kanssa Yhteisiin tiloihin liittyy käytäntöasioita</p>	<p>VERKOSTOTOIMIJOILLA YHTEISIÄ TILOJA</p>	
<p>Toimitaan eri toimijoiden tiloissa Verkostokokouksen toimintafoorumi Kotikäynnit toimintafoorumi Toimitukset toimintafoorumi Messut toimintafoorumi Päivänavaukset toimintafoorumi Perheiden toimintakalenteri toimintafoorumi Hankkeet toimintafoorumi Pilotit toimintafoorumi Erilaisia työryhmiä Vapaaehtoiset tapaaivat perheitä</p>	<p>VERKOSTOTOIMIJOILLA ERILAISIA PAIKKOJA TOIMIA</p>	<p>TOIMINTAFOORUMIT</p>
<p>Verkostotyötä puhelimitse Verkostotyötä sähköpostitse</p>	<p>PUHELIMET JA VERKKO VERKOSTOTOIMINNAN PAIKKOJA</p>	

ALALUOKAT => YLÄLUOKAT => PÄÄLUOKAT Mitä uutta tietoa , taitoa, osaamista, resurssia verkostoista saadaan?

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Mahdollistaminen Ohjausmahdollisuus	TYÖN MAHDOLLISTAMINEN	RESURSSIJA JA MAHDOLLISUUKSIA
Vapaaehtoiset resurssi Täydentäviä resursseja Joustavuus resurssi Kohtaaminen resurssi Aikaa resurssi Diakonia-apu Mahdollistajia	LISÄÄ RESURSSIJA	
Hyvällä ilmapiirillä tuloksia Yhteyden lisääntyminen	YHTEYS	YHTEISEN YMMÄRRYKSEN LISÄÄNTYMINEN
Näkökulmien peilaaminen Näkökulmien laajentaminen Kristillinen näkökulma	MONENLAISIA NÄKÖKULMIA	
Ymmärryksen lisääntyminen Monikulttuurisuuden ymmärrys	YMMÄRRYKSEN LISÄÄNTYMINEN	
Varhaiskasvatuksen katsomusosaamisen vahvistaminen Osaamista Erityisosaaminen	OSAAMISEN VAHVISTUMINEN	ASiantuntijuutta
Asiantuntemuksen jakaminen Osaamisen jakaminen	ASiantuntemusta	

Oman alan asiantuntijuus Asiantuntijatiedon saaminen		
Tulevaisuustieto Kansainvälisyystieto Tutkimustieto Monikulttuurisuustieto Ideoita, Koulutusvaihto Ajan tasalla pysyminen Verkkotietous	TIETOA JA IDEOITA	
Tietoa alueen toimijoista Alueen tuntemuksen lisääntyminen Tiedonvaihtoa asiakkaita / asukkaista Alueellinen tieto asukkailta	ALUEELLINEN TIETÄMYS	ASUKAS- JA ALUELÄHTÖISYYS
Palautteet Ruohonjuuritason tietous Asiakas/Asukas näkökulma Tietoa lapsesta ja perheestä	ASUKASTIETOUS	

ALALUOKAT => YLÄLUOKAT => PÄÄLUOKAT , Miten verkostoja pitäisi kehittää?

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Kehittämiseen mukaan kaikki asukkaat ja toimijat Asukkaat mukaan kehittämään Kehittämistä asukkaiden näkökulmasta Asukkaiden osallisuus ja osallistaminen	ASUKKAAT MUKAAN KEHITTÄMÄÄN VERKOSTOTYÖTÄ	ASUKKAAT MUKAAN KEHITTÄMÄÄN

<p>Miten motivoida asukkaita mukaan Kuinka saada kaikenikäiset mukaan Asukkaiden osallistumattomuus Asukkaiden mukanaolo suunnittelussa Asukkaat asiantuntijoita Asukkaat mukana alusta alkaen</p>		
<p>Monikulttuurisuuden osaksi ottaminen enemmän Monikulttuurisuusosaamisen lisääminen</p>	<p>MONIKULTTUURISIA MUKAAN KEHITTÄMÄÄN VERKOSTOJA</p>	
<p>Asukas- ja asiakaspalautetta pitäisi kerätä jatkuvasti Palautejärjestelmän tehostaminen Asukkaille forumeja, joissa voi tulla kuulluksi Palautteen kysyminen asukkailta Asukkaiden kuunteleminen</p>	<p>ASUKASPALAUTTEEN HUOMIOIMINEN</p>	
<p>Alueella huoli lapsiperheistä Huoli yksinhuoltajista Alueella köyhyyttä ja eriarvoisuutta Paljon maahanmuuttajaperheitä Työttömyyttä ja talousvaikeuksia perheissä Lapsilla paljon erityisen tuen tarvetta Alueen erityispiirteet haasteena</p>	<p>ALUEELLA PERHEILLÄ ERITYISIÄ HAASTEITA</p>	<p>ALUEEN ERITYISPIIRTEET</p>

<p>Tarvitaan ammatillista erityisosaamista</p> <p>Resursseja ei riittävästi</p>	<p>RESURSSEJA ERITYISIIN HAASTEISIIN</p>	
<p>Ennaltaehkäisevää työtä kehitettävä</p> <p>Tukiverkostoja lasten palveluihin lisää</p>	<p>RIITTÄVÄST TUKEA ENNALTAEHKÄISEMÄÄN ONGELMIA</p>	
<p>Perheiden hyvinvoinnin edistäminen tavoite</p> <p>Asukkaiden oma-aloitteellisuuden lisääminen</p> <p>Aikuisten jaksamisen tukeminen</p> <p>Terveyden edistäminen</p> <p>Verkostoilla yhteisiä tavoitteita</p> <p>Hyvän lapsuuden turvaaminen</p> <p>Kasvun tukeminen</p> <p>Parisuhteiden tukeminen</p>	<p>TERVEYDEN JA HVYINVOINNIN EDISTÄMINEN</p>	
<p>Uudenlainen tapa tehdä verkostotyötä</p> <p>Tarvitaan yhteistä tahtotilaa</p> <p>Ymmärryksen lisääminen dialogisuuden kautta</p> <p>Pitäisi tuntea toimijoita paremmin</p> <p>Yhteistyössä toimijoiden välillä paljon kehitettävää</p> <p>Yhteistyötä pitäisi selkeyttää</p> <p>Palvelujen kehittäminen lokeroitunut</p> <p>Mitä se yhteistyö voisi olla</p> <p>Yhteinen näkemys ja tavoite</p>	<p>YHTEISTÄ TAHTOA TEHDÄ YHTEISTÄ TYÖTÄ YHTEISTYÖSSÄ</p>	<p>YHTEISTYÖN NÄENNÄISYYS</p>

<p>puuttuvat Yhteistyöhön pitkä matka Yhteistyö näennäistä Verkostokokousten toimimattomuus Verkostoja valikoidaan Kenen ehdoilla verkostoissa</p>		
<p>Toimijoiden erilaiset toimijatasot haasteena Toimijoiden erilaiset koulutustaustat haasteena Salassapito haasteena yhteistyössä Verkostojen hahmottaminen haasteena Ennakkoluuloja toimijoita kohtaan</p>	<p>TOIMIJOIDEN JA TOIMINTAKÄYNTÖJEN ERILAISUUS HAASTEENA</p>	
<p>Palveluiden etäisyydet haasteena Palveluiden saatavuus ongelma Toimijoiden tavoitettavuudessa kehitettävää Palvelujen kehittäminen lokeroitunutta Toimitaan omilla sektoreilla</p>	<p>PALVELUIDEN SAATAVUUDESSA KEHITETTÄVÄÄ</p>	<p>PALVELUIDEN PIRSTALEISUUS</p>
<p>Apu ja tuki pitäisi saada yhdestä paikasta Palveluiden hajanaisuus haasteena Toimijat omilla sektoreillaan Palvelujen kehittäminen lokeroitunutta Irti poislähtämisen kulttuurista</p>	<p>APUA YHDESTÄ PAIKASTA</p>	

Yhteistyön koordinoinnissa kehitettävää Yhteistyön organisoimisessa kehitettävää	KOORDINOINNIN KEHITTÄMINEN	TIEDONKULUN KEHITTÄMINEN
Tieto ei kulje Tiedonkulun parantaminen Tiedonjakamisen kehittäminen sähköisesti Palveluista tiedottaminen Tiedottaminen helpottaa auttamista Tiedontuottamisen vastuu	TIEDONKULUN PARANTAMINEN	
Myönteisen kaupunkiosidentiteetin vahvistaminen Asuinalue vaikuttaa	ASUINALUEEN MAINEEN PARANTAMINEN	ALUEELLISET VAIKUTUKSET ASUKKAIDEN ELÄMÄÄN
Elämää hankaloittavat kaupunkitasoiset päätökset Asumisen haasteet Päätäjät lähemmäs asukkaita	PÄÄTTÄJIEN VASTUU ASUINALUEISTA JA ASUKKAISTA	
Yhteistiloja asukkaille Monitoimijatiloja alueelle Alueelle asukastalo	ASUKKAILLA PULAA YHTEISISTÄ TILOISTA	
Mahdollisuuksia yhteisöllisyyden kokemiseen Ihan tavallisten tekemisten kehittäminen	YHTEISÖLLISYYDEN KOKEMISEN MAHDOLLISTAMINEN	